

หนังสือที่ระลึกในโอกาสเกษียณอายุราชการ

อาจารย์วชิรินทร์ ยงศิริ

**ผู้อำนวยการศูนย์แม่โขงศึกษา และนักวิจัยระดับชำนาญการพิเศษ
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**

หนังสือที่ระลึก

เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ

อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

ผู้อำนวยการศูนย์แม่โขงศึกษา

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2555

สารบัญ

มุกิตาจิตแด่ อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ชุตินทรานนท์

i - iv

งานเสวนาทางวิชาการ “กัมพูชาศึกษา: แง่มุมจากอดีตถึงปัจจุบัน”

1 - 5

บทบาทกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนปี 2012

อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

6 - 24

ไทยในสื่อหนังสือพิมพ์กัมพูชา

ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ

25 - 39

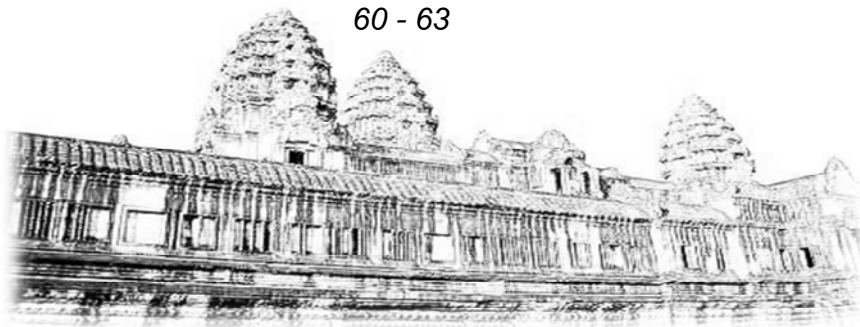
ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในด้านวรรณกรรม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัคดีคำ

40 - 59

ประวัติการทำงานและผลงานของอาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

60 - 63

มุทิตาจิตแด่อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

สวัสดิ์ท่านผู้มีเกียรติทุกท่าน

กระผมในนามของชาวสถาบันเอเชียศึกษาทุกคน อยากจะถือโอกาสอันสำคัญนี้กล่าวมุทิตาจิตแด่ อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ โดยอยากจะกล่าวถึงเส้นทางกว่า 2 ทศวรรษ คือตลอดระยะเวลา 20 ปีที่ผ่านมาเป็นอย่างน้อยที่อาจารย์วัชรินทร์ ได้รับราชการในสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้เป็นหนึ่งในกำลังสำคัญที่ได้ร่วมสร้างสถาบันเอเชีย จนทำให้สถาบันเอเชียศึกษาก้าวขึ้นมาเป็นที่รู้จักและยอมรับกันในวันนี้ ผลงานทางวิชาการของอาจารย์วัชรินทร์มีเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง มีความหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัย หนังสือ บทความ วิชาการ บทความตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ บทความสัมภาษณ์ตามสื่อต่างๆ ตลอดจนการเป็นวิทยากรให้กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กระผมคิดว่าสิ่งต่างๆ ที่ผมได้กล่าวมา เป็นหลักฐานในตัวเองที่ยืนยันถึง
คุณูปการที่อาจารย์วัชรินทร์มีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างให้สถาบันเอเชียศึกษา
เป็นที่ยอมรับ และเป็นที่รู้จักในแวดวงวิชาการ ในฐานะสถาบันวิจัยที่โดดเด่นใน
ด้านอาณานิคมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องที่เกี่ยวกับเอเชีย นอกจากนี้ที่
กล่าวมาแล้ว งานศึกษาวิจัยด้านกัมพูชาของอาจารย์วัชรินทร์ ยังมีคุณูปการต่อ
สังคมไทยโดยตรง ดังจะเห็นได้จากการที่เมื่อใดก็ตามที่มีประเด็นข่าวสาร
ความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับกัมพูชา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวที่เป็นสถานการณ์ การ
เปลี่ยนแปลงภายในกัมพูชาหรือไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างไทย-
กัมพูชาในทุกมิติ ทั้งมิติทางการเมือง มิติทางเศรษฐกิจ หรือการค้าชายแดน
อาจารย์วัชรินทร์ซึ่งเป็นผู้ที่ทำการศึกษาค้นคว้าประเด็นเหล่านี้อย่างลุ่มลึกและ
ต่อเนื่อง ก็ได้ส่งผ่านความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าสู่สังคมผ่านสื่อต่างๆ กล่าว
ได้ว่า อาจารย์วัชรินทร์เป็นเสาหลักในการให้ความรู้ต่อสังคมในด้านที่เกี่ยวกับ
กัมพูชาศึกษา และกัมพูชาที่สัมพันธ์กับไทยมาโดยตลอด

นอกจากอาจารย์วัชรินทร์จะเป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลงานทาง
วิชาการต่างๆ มากมายแล้ว ยังเป็นกำลังสำคัญและแรงสนับสนุนให้กับผู้บริหาร
สถาบันฯ ทุกยุคทุกสมัย ผมมีความชื่นชมอาจารย์วัชรินทร์ตลอดระยะเวลาที่เป็น
ผู้บริหารของสถาบันเอเชียศึกษา เพราะอาจารย์วัชรินทร์เป็นผู้ช่วยเหลืองาน
สถาบันฯ อย่างเข้มแข็งที่สุดคนหนึ่ง หลายท่านคงจะไม่ทราบว่าบ้านอาจารย์

วัชรินทร์อยู่ไกลจากสถาบันฯ มาก แต่อาจารย์วัชรินทร์จะมาถึงที่ทำงานแต่เช้า โดยสม่ำเสมอ อันนี้ย่อมแสดงให้เห็นถึงความเคร่งครัดในการเคารพกฎระเบียบที่เรามี และก็เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับรุ่นน้องๆ และเพื่อนร่วมงาน ตลอดถึงพนักงานรุ่นหลังที่จะตามมา

อาจารย์วัชรินทร์นับเป็นผู้ที่ทำงานกับสถาบันเอเชียศึกษามาตั้งแต่ยุคก่อร่างสร้างตัวและอยู่ร่วมกับชาวสถาบันเอเชียศึกษาเสมอ ไม่ว่าจะเป็นในยามที่สถาบันฯ ประสบกับปัญหา ไม่ว่าสถาบันฯ จะประสบความสำเร็จ เราจะมีอาจารย์วัชรินทร์หยัดยืนเคียงข้างสถาบันฯ มาโดยตลอด จนเป็นเวลานับได้ 23 ปี ทุกคนในสถาบันฯ จึงมีความผูกพันกับอาจารย์วัชรินทร์มาก เป็นความผูกพันที่เสมือนกับอาจารย์วัชรินทร์เป็นหนึ่งในครอบครัวเดียวกันกับเรา

ฉะนั้น ในวาระที่อาจารย์วัชรินทร์หรือหลายท่านเรียก “พีรินทร์” ก็ดี “อาจารย์รินทร์” ก็ดี จะเกษียณอายุราชการ พวกเราชาวสถาบันเอเชียศึกษาจึงอยากจะถือโอกาสนี้จัดงานเสวนาทางวิชาการภายใต้หัวข้อที่ท่านเห็นอยู่ขณะนี้คือ “กัมพูชา: ศึกษาแง่มุมจากอดีตถึงปัจจุบัน” เพื่อเป็นการแสดงมุทิตาจิตแก่อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ นักวิจัยด้านกัมพูชา ซึ่งมีผลงานเป็นที่ภาคภูมิใจของสถาบันเอเชียศึกษาเสมอมา

กระผมในฐานะผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า แม้อาจารย์วัชรินทร์จะเกษียณอายุราชการไปแล้ว แต่ก็还会有ผลงานทางวิชาการ

ด้านกัมพูชาเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศนั้นในแง่มุมต่าง ๆ ให้กับสังคมไทยต่อไป และก็ได้เรียนกับอาจารย์วัชรินทร์แล้วว่า สถาบันเอเชียศึกษาพร้อมเสมอที่จะให้การสนับสนุนเผยแพร่ผลงาน หรือจัดเวทีทางวิชาการให้อาจารย์วัชรินทร์ เปรียบเสมือนกับที่อาจารย์วัชรินทร์เองยังคงทำงานอยู่กับเราในวาระก่อนเกษียณ

นั่นหมายความว่า ชุมชนวิชาการของเราก็คงจะได้มีโอกาสรับ สัมผัส ชื่นชม เรียนรู้ ผลงานที่อาจารย์วัชรินทร์จะสร้างสรรค์ต่อไป และอาจจะมีเวลาที่จะสร้างสรรค์มากขึ้นภายหลังจากที่ได้เกษียณอายุราชการแล้ว

กระผมขอเป็นตัวแทนของชาวสถาบันเอเชียศึกษาในการขอบคุณอาจารย์วัชรินทร์ อีกครั้งหนึ่งที่ได้ทำงานอย่างทุ่มเท และก็เป็นกำลังของสถาบันเอเชียศึกษาเสมอมา ขอขอบคุณครับ

รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ชูตินทรานนท์

ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แต่...อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

คือตะวัน วิทยา สง่าศักดิ์

เปิดสลัก กัมพูชา ประเทศสถาน

เป็นหลักชัย สถาปน มาช้านาน

อวสาน เกษียณมา เราอาลัย

ตำนานความ สัมพันธ์ จะจำจด

อนาคต จะคงชื่อ สืบสมัย

เพราะมีเธอ จึงมีเรา เป็นธงชัย

สะบัดไป คู่จุฬาฯ สถาพร

วัชรินทร์ รินอดีต อันทรงค่า

รินศรัทธา งานวิจัย สโมสร

สืบสมาน สามัคคี เป็นพี่น้อง

สืบครองคุณค่า สถาปนาย

แต่งโดย รองศาสตราจารย์ ดร. สุเนตร ชุตินธรานนท์

งานเสวนาทางวิชาการ

“กัมพูชาศึกษา: แง่มุมจากอดีตถึง ปัจจุบัน”

เพื่อแสดงมุทิตาจิต ในวาระเกษียณอายุราชการของ อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ
ผู้อำนวยการศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันศุกร์ที่ 7 กันยายน 2555 เวลา 8.30 - 12.00 น.

ณ ห้อง 105 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

งานเสวนาทางวิชาการ

เรื่อง “กัมพูชาศึกษา: แง่มุมจากอดีตถึงปัจจุบัน”

เพื่อแสดงมุทิตาจิต ในวาระเกษียณอายุราชการของ อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

ผู้อำนวยการศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วันศุกร์ที่ 7 กันยายน 2555 เวลา 8.30 – 12.00 น.

ณ ห้อง 105 อาคารมหาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หลักการและเหตุผล

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มุ่งผลิตงานวิจัยและผลงานทางวิชาการเพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเอเชียศึกษาทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทำงานวิจัยเกี่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านของไทยในแถบกลุ่มน้ำโขงมาเป็นเวลากว่าสองทศวรรษ โดยมีนักวิจัยผู้เชี่ยวชาญติดตามสถานการณ์และวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของประเทศนั้นๆ และเผยแพร่สู่สาธารณะผ่านช่องทางต่างๆ

หนึ่งในนักวิจัยที่เป็นกำลังสำคัญของศูนย์แม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา คือ อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ ผู้สั่งสมประสบการณ์การทำงานวิจัยด้านกัมพูชามายาวนานกว่า 24 ปี และมีคุณูปการในการผลิตผลงานและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ

ประเทศกัมพูชามาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในรูปแบบของงานวิจัย หนังสือ บทความ วิชาการ บทความตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ และการสัมภาษณ์สื่อประเภทต่างๆ ดังนั้น ในวาระที่อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ จะเกษียณอายุราชการในปี พ.ศ. 2555 ศูนย์แม่โขงศึกษาและสถาบันเอเชียศึกษา จึงร่วมกันจัดงานเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “กัมพูชา: แง่มุมจากอดีตถึงปัจจุบัน” เพื่อแสดงมุกิตาจิตและเชิดชูเกียรติแด่อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ และเพื่อเป็นเวทีสำหรับนักวิชาการ นิสิตนักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ในการเผยแพร่ความรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในมิติต่างๆ

ประเทศกัมพูชาเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีอาณาเขตติดกับไทย ทั้งยังมีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน ไทยและกัมพูชามีความสัมพันธ์กันในทุกระดับทั้งระดับรัฐบาลและประชาชน และมีการปฏิสัมพันธ์กันในเกือบทุกภาคส่วน ดังนั้น ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับประเทศกัมพูชาจึงไม่เพียงแต่จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ในระดับทวิภาคีเท่านั้น หากแต่จะช่วยให้เราเข้าใจถึงพัฒนาการและกรอบความร่วมมือของอาเซียนด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปี พ.ศ. 2555 ที่ประเทศกัมพูชาจะดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน และถูกจับตามองอย่างใกล้ชิดจากประเทศสมาชิกและสื่อมวลชนว่ากัมพูชาจะวางบทบาทของตนเองอย่างไรในฐานะของประธานอาเซียนเมื่อต้องเผชิญหน้ากับความขัดแย้งเกี่ยวกับข้อพิพาทในทะเลจีนใต้ระหว่างประเทศมหาอำนาจอย่างจีนและประเทศคู่กรณีซึ่งเป็นสมาชิกอาเซียน

กำหนดการงานเสวนาทางวิชาการ

08.30 – 09.00 น. ลงทะเบียน

09.00 – 09.15 น. กล่าวแสดงมุทิตาจิต

☞ รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ชุตินทรานนท์

ผู้อำนวยการสถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

09.15 – 10.00 น. ปาฐกถา

“บทบาทกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียน 2012”

☞ อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

ผู้อำนวยการศูนย์แม่โขงศึกษาและ

นักวิจัยระดับชำนาญการพิเศษ

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

10.00 – 10.30 น. พักรับประทานอาหารว่าง

10.30 – 11.30 น. “ไทยในสื่อหนังสือพิมพ์กัมพูชา”

☞ ดร.ไกล่รุ่ง อามระดิษ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาในด้านวรรณกรรม”

☞ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศานติ ภัคดีคำ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ดำเนินรายการโดย คุณอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์

นักวิจัยเชี่ยวชาญพิเศษระดับ 10

(ด้านรัฐศาสตร์การปกครอง)

สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

UN บทกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียน

ปี 2012

วัชรินทร์ ยงศิริ

คำนำ

กัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน เมื่อวันที่ 30 เมษายน 1999 เป็นลำดับที่ 10 ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนที่กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม โดยรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศกัมพูชาและรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศของสมาชิกอาเซียนอีก 9 ประเทศ ได้ลงนามร่วมกันในประกาศการรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการ

กัมพูชามีนโยบายในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรอาเซียนอย่างไร หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่ากัมพูชามองอาเซียนอย่างไร

ในปี ค.ศ. 1997 เกิดวิกฤตเศรษฐกิจขึ้นในเอเชีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกอาเซียน ทำให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียนต้องล่าช้าออกไป แม้ว่าในเวลานั้นกัมพูชายังไม่ได้เป็นสมาชิกอาเซียน แต่ก็ต้องได้รับผลกระทบทางอ้อมไปด้วย นั่นหมายถึงการได้รับความช่วยเหลือจากประเทศสมาชิกอาเซียน (สมาชิกเดิม เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ และฟิลิปปินส์) ได้ลดน้อยลง

นโยบายของกัมพูชาในการเข้าร่วมอาเซียน

กัมพูชามององค์การอาเซียนว่าเป็นกลไกหนึ่งที่จะช่วยเหลือในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ และด้านความมั่นคง

ด้านเศรษฐกิจ

กัมพูชาหวังผลเลิศในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนว่าจะช่วยในด้านการอำนวยความสะดวกสำหรับการเข้าร่วมระบบเศรษฐกิจทั้งการค้าและการลงทุน ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนและการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ ความชำนาญ และส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นพิเศษ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศสมาชิกทั้งหลายหลีกเลี่ยงการแข่งขันที่เหมือนกัน และพัฒนาความก้าวหน้าที่ยั่งยืนของบรรดาสมาชิก

กัมพูชาหวังผลทางเศรษฐกิจในการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ดังนี้

1. อาเซียนเป็นองค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เติบโตอย่างค่อนข้างมั่นคงและรวดเร็ว (ตั้งแต่ก่อตั้งองค์กรปี ค.ศ. 1967 จนถึงปี ค.ศ. 1998 ก่อนกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิก) ในช่วงเวลา 31 ปีที่ผ่านมาอาเซียนประสบความสำเร็จด้านเศรษฐกิจเติบโตประมาณปีละ ร้อยละ 5 – 7 ผลของอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้โครงสร้างเศรษฐกิจและภาพโดยทั่วไปของอาเซียนมีความสำคัญ เปรียบเทียบอาเซียนได้กับรถไฟด่วน ดังนั้น หากกัมพูชาได้พ่วงรถไฟด่วนขบวนนี้ ก็อาจจะมีโอกาสเดินทางในอัตราความเร็วเท่ากับสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ถ้าสามารถบรรลุความเติบโตทางเศรษฐกิจในอัตราร้อยละ 5 – 7 ต่อปี ในขณะที่หากกัมพูชาจะพัฒนาเศรษฐกิจโดยลำพัง ต้องใช้เวลายาวนานถึง 25 ปี

มองย้อนกลับไปกัมพูชาได้ผ่านสงครามกลางเมืองมายาวนานเกือบ 3 ทศวรรษ ซึ่งเป็นการสู้รบของกัมพูชา 4 ฝ่าย กัมพูชาสิ้นสุดสงครามกลางเมืองจริงๆ เมื่อปี ค.ศ. 1998 เมื่อรวมกองกำลังเขมรแดงเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพแห่งชาติ ด้วยเหตุนี้ การที่กัมพูชาจะฟื้นฟูบูรณะประเทศและพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญ จึงไม่สามารถทำได้ด้วยตนเองโดยลำพังได้ ต้องพึ่งพิงเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศ เช่น กลุ่มประเทศผู้บริจาคเงินช่วยเหลือ จากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ ได้แก่ ธนาคารโลก กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (ADB) องค์กรระหว่างประเทศ และองค์กรพัฒนาเอกชน ดังนั้น กัมพูชาจึงต้องการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน

2. กัมพูชาแม้จะมีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1993 และการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 1998 แต่ก็ยังไม่มีเสถียรภาพทางการเมืองภายใน และยังไม่มีควมมั่นคงทางเศรษฐกิจ แม้จะได้มีการปฏิรูปเศรษฐกิจให้เป็นเสรีนิยมมากขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 โดยเปิดประเทศรับการลงทุนและติดต่อค้าขายกับกลุ่มประเทศเสรีนิยมจากเดิมที่ติดต่อกับกลุ่มประเทศสังคมนิยม ซึ่งในสายตาของนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะจากกลุ่มประเทศเสรีนิยมยังไม่มีควมเชื่อมั่นต่อกัมพูชาที่จะเข้าไปลงทุน

ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลกัมพูชาจึงคิดว่าถ้าองค์กรอาเซียนรับกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกแล้ว เท่ากับว่าอาเซียนให้การรับรองทางนิตินัยต่อฐานะของกัมพูชาในการปรับปรุงประเทศทั้งด้านการเมือง ความมั่นคง และสภาพทางเศรษฐกิจ ที่จะเป็นเครื่องหมายในเชิงบวกต่อทัศนคติของนักลงทุน เพื่อจะได้เข้าไปลงทุนและติดต่อกับค้าขายระหว่างประเทศ

3. กัมพูชามองอาเซียนเป็นประตูเศรษฐกิจที่สำคัญในการช่วยเปิดออกไปสู่เศรษฐกิจระดับโลก เนื่องจากอาเซียนแสดงบทบาททางเศรษฐกิจที่สำคัญเพิ่มขึ้นทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี จึงกลายเป็นองค์กรที่เป็นกุญแจสำคัญทั้งทางเศรษฐกิจและการค้า

ดังนั้น หากกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วจะทำให้มีโอกาสดีที่จะแสดงบทบาทเข้มแข็งของตนในเวทีระหว่างประเทศและได้ผลประโยชน์ทาง

เศรษฐกิจจากเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งประเทศต่างๆ และองค์การระหว่างประเทศ
ต่างๆ มีความสัมพันธ์กับอาเซียน

4. อาเซียนเป็นองค์กรภูมิภาคระดับเบื่องต้นที่จะช่วยปูพื้นฐานให้กับ
กัมพูชาสำหรับเตรียมการในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรระดับใหญ่ขึ้น อาทิ
องค์การการค้าโลก (WTO) องค์กรความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย
และแปซิฟิก (APEC) องค์กรศุลกากรโลก (WCO) การเข้าเป็นสมาชิกองค์การ
ระหว่างประเทศเหล่านี้กัมพูชาจะต้องจัดการปฏิรูปโครงสร้างและขนบธรรมเนียม
เพราะว่าอาเซียนใช้หลักการเดียวกันกับ WTO เพื่อให้บรรลุผลของการร่วมมือ
ทางเศรษฐกิจขององค์กรและวิธีปฏิบัติ

ดังนั้น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนและเขตการค้าเสรีอาเซียน
(ASEAN / AFTA) จึงเป็นการฝึกพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อกัมพูชาสำหรับเตรียม
ตัวเข้าร่วมองค์กรเศรษฐกิจระดับโลก

5. อาเซียนจะเป็นเครื่องช่วยกระตุ้นวิธีปฏิรูปเศรษฐกิจภายในและปฏิรูป
ขนบธรรมเนียม เศรษฐกิจกัมพูชาได้ผ่านการปรับปรุงโครงสร้างจากระบบสังคม
นิยมมาเป็นเสรีนิยม ในระยะเริ่มแรก และกำลังเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจสมัยใหม่
(เน้นภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ด้วยเหตุผลนี้ กัมพูชาจึงมองว่าการเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนและเขตการค้า
เสรีอาเซียน (ASEAN / AFTA) จะก่อให้เกิดแรงกดดันส่งผลต่อการเร่งปฏิรูปและ
ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและขนบธรรมเนียมของกัมพูชา

6. กัมพูชามองที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศตนว่าอยู่ในใจกลางอาเซียน ซึ่งมีประชากรเกือบ 500 ล้านคน และยังอยู่ในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ ได้แก่ กัมพูชา ลาว พม่า ไทย เวียดนาม และมณฑลยูนนาน (ของจีน) เมื่อรวม 2 ภูมิภาคนี้เข้าด้วยกันแล้วจะเป็นตลาดขนาดใหญ่มีประชากรประมาณ 600 ล้านคน

ดังนั้น กัมพูชาสามารถใช้ประโยชน์จากที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศโดยตรง (Foreign direct investment – FDI) ให้เข้าไปลงทุนในกัมพูชา

ด้านความมั่นคง

กัมพูชามองอาเซียนเป็นองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาคที่จะสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศสมาชิก ซึ่งกัมพูชาได้ตระหนักดีมาตั้งแต่อาเซียนเป็นผู้ผลักดันในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งการเมืองภายในกัมพูชา โดยให้ผู้นำกัมพูชาทั้ง 4 ฝ่ายหันหน้ามาเจรจากันในเวทีระหว่างประเทศที่จัดขึ้น อาทิ การประชุมอย่างไม่เป็นทางการที่กรุงจาการ์ตาเพื่อแก้ไขปัญหา กัมพูชา ครั้งที่ 1, 2 และ 3 ที่มีอินโดนีเซียเป็นเจ้าภาพ และการประชุมผู้นำกัมพูชา 4 ฝ่ายที่พัทยา โดยมีไทยเป็นเจ้าภาพ แทนการสนับสนุนด้านอาวุธ จนในที่สุดนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพที่กรุงปารีส ในปี ค.ศ. 1991

สิ่งหนึ่งที่กัมพูชาพอใจหากจะเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียน คือ องค์กรอาเซียนจะไม่เข้าไปแทรกแซงกิจกรรมการเมืองภายในของประเทศสมาชิก ด้วย

สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia) ที่อาเซียนจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1976 โดยมีหลักการสำคัญดังนี้ การเคารพในอำนาจอธิปไตย ความเท่าเทียมกัน บุรณภาพ แห้งดินแดน การไม่แทรกแซงกิจการภายใน การแก้ไขปัญหาโดยสันติ การไม่ใช้กำลัง และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน

แต่ทว่าเรื่องนี้ได้กลับกลายเป็นข้อกวนแวนและกัมพูชายินยอมให้อาเซียนเข้าไปจัดการแก้ไขปัญหาการเมืองภายในของกัมพูชาเมื่อปี ค.ศ. 1997 หลังการเกิดรัฐประหารโดยนายกรัฐมนตรียุช เซน ยึดอำนาจและปลด สมเด็จพระนโรดม รณฤทธิ์ ออกจากอำนาจเพื่อหวังจะสกัดกั้นไม่ให้เข้าร่วมแข่งขันลงสมัครรับเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในปี ค.ศ. 1998 ทั้งนี้ อาเซียนเข้าไปแทรกแซงการเมืองภายในของกัมพูชาอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้ประเทศนี้ได้อยู่ในกรอบระบอบประชาธิปไตยต่อไป นั่นหมายถึง นักการเมืองทุกคนและพรรคการเมืองทุกพรรคได้เข้าร่วมลงสมัครแข่งขันรับเลือกตั้งในวาระที่จะมาถึงอย่างเสรีและยุติธรรม

บทบาทของกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนปี ค.ศ. 2002

กัมพูชาภายหลังจากเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนแล้วได้รับหน้าที่เป็นประธานอาเซียนครั้งแรกตามการหมุนเวียนของสมาชิก โดยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 8 ในระหว่างวันที่ 4-5 พฤศจิกายน 2002 ที่กรุงพนมเปญ นับว่ากัมพูชาเป็นประธานอาเซียนหลังเหตุการณ์การก่อการร้ายใน

สหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 11 กันยายน 2001 และเหตุการณ์การก่อวินาศกรรมที่
บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2002

การต่อต้านการก่อการร้ายจึงเป็นวาระที่สำคัญของการประชุมสุดยอด
อาเซียน ครั้งที่ 8 โดยผู้นำอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้ออกปฏิญญาต่อต้านการก่อ
การร้าย สำหรับกัมพูชาเองได้ยึดถือปฏิบัติตามมาตรการร่วมกันของอาเซียนใน
การป้องกัน ต่อต้าน และปราบปรามการก่อการร้าย ในฐานะที่เป็นสมาชิกอาเซียน
และยังให้ความร่วมมือกับมหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ตามปฏิญญาร่วมระหว่าง
สหรัฐฯ กับอาเซียนในความร่วมมือปราบปรามการก่อการร้าย โดยรัฐบาลกัมพูชา
นำกฎหมายการลงโทษการก่อการร้าย ปี ค.ศ. 1992 มาใช้ นอกจากนี้รัฐบาล
กัมพูชายังให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาระหว่างประเทศและสนธิสัญญาเกี่ยวกับการ
ปราบปรามการก่อการร้าย เช่น อนุสัญญาเพื่อปราบปรามการก่อการร้ายยึด
เครื่องบิน การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และธนาคารแห่งชาติกัมพูชาได้ร่วมมือ
ตรวจสอบบัญชีรายชื่อบุคคลและบัญชีทรัพย์สิน ที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่ง
สหประชาชาติและสหรัฐฯ ระบุว่าเกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย โดยดำเนินการ
พิจารณาและยึดทรัพย์สินของบุคคลเหล่านั้น

ในการเตรียมความพร้อมสำหรับเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอด
อาเซียนจึงเป็นการทดสอบสมรรถนะของกัมพูชาไปในตัว ที่จะต้องจัดหาเจ้าหน้าที่
และอาวุธในการรักษาความปลอดภัยแก่ผู้นำอาเซียนที่เดินทางมาร่วมประชุม
อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งในสายตาของคนภายนอกต่างมองกัมพูชาว่าเป็น

จุดอ่อนของอาเซียน (weak-link) เพราะว่ากัมพูชายังไม่มีหน่วยรบพิเศษที่มีประสิทธิภาพสำหรับต่อต้านการก่อการร้ายและยังขาดแคลนอาวุธที่ทันสมัย มีหน้าช้ากัมพูชายังเป็นจุดหลบซ่อนและซ่องสุมของกลุ่มก่อการร้าย อาทิ กลุ่มญะมาอะฮ์ อิสลามมียะฮ์ (Jemaah Islamiyah – JI) เนื่องจากการเดินทางเข้า - ออก กัมพูชาทำได้ง่าย และรัฐบาลกัมพูชายังไม่มีมาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็งซึ่งมีอำนาจบังคับใช้ลงโทษผู้กระทำความผิด หลังจากมีการสืบสวนและพิสูจน์ได้แน่ชัดแล้ว

อย่างไรก็ตาม ความพยายามของกัมพูชาได้ประสบความสำเร็จในการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 8 ผู้นำ 15 ประเทศ ได้แก่ ผู้นำสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ ผู้นำจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย และแอฟริกาใต้ มาร่วมประชุมเจรจาจนสำเร็จลง โดยเฉพาะปัญหาการก่อการร้าย อันเป็นประเด็นหลักของการประชุมสุดยอดอาเซียนปี ค.ศ. 2002

นโยบายของกัมพูชาต่อการเป็นประชาคมอาเซียน

เมื่ออาเซียนกำลังจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 กัมพูชาได้มีนโยบายตอบสนองต่อการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนอย่างไร โดยเฉพาะใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ดังนี้

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political – Security Community: APSC)

ใน Blueprint ซึ่งได้รับการรับรองในที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 วันที่ 26 กุมภาพันธ์ – 1 มีนาคม 2009 ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

(1) การมีกฎเกณฑ์ บรรทัดฐาน และค่านิยมร่วมกัน ได้แก่ ความร่วมมือด้านการพัฒนาการทางการเมือง การสร้างและแบ่งปันกฎเกณฑ์ร่วม

(2) ภูมิภาคมีความเป็นเอกภาพ สงบสุข และความแข็งแกร่ง อาทิ ปกป้องความขัดแย้งและมาตรการการสร้างควมไว้นื้อเชื่อใจ การแก้ไขความขัดแย้งและการระงับข้อพิพาทโดยสันติ ประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ความร่วมมือด้านการจัดการภัยพิบัติ และการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน การตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพและทันกาลต่อประเด็นเร่งด่วนหรือสถานการณ์วิกฤติที่ส่งผลกระทบต่ออาเซียน

(3) ภูมิภาคที่มีพลวัตและมองไปยังโลกภายนอก อาทิ การส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาคและการสร้างประชาคม ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เพิ่มพูนกับประเทศภายนอก และเสริมสร้างการปรึกษาหารือ และความร่วมมือในประเด็นพหุภาคีที่เป็นความกังวลร่วมกัน

กัมพูชาเช่นเดียวกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ได้ให้สัตยาบันต่อกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ซึ่งเป็นเสมือนธรรมนูญที่จะใช้วางกรอบทางกฎหมายและโครงสร้างองค์กร เมื่อประเทศต่างๆ มารวมตัวเป็นประชาคม ทั้งนี้

สมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ ได้ให้สัตยาบันกฎบัตรฯ ครบถ้วนตั้งแต่วันที่ 15 พฤศจิกายน 2008 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2008 เป็นต้นไป

ในประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน นั้นกัมพูชาเล็งเห็นประโยชน์ในการรวมตัวของภูมิภาคให้เป็นหนึ่งเดียวเพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ มีความสงบสุข มีความแข็งแกร่ง เพราะว่าความมั่นคงของอาเซียน ไม่เป็นเพียงความมั่นคงทางทหารของรัฐเท่านั้น ยังหมายถึงความมั่นคงของประชาชนอีกด้วย โดยเฉพาะความมั่นคงทางอาหาร ซึ่งจำเป็นต้องปรับปรุงผ่านความร่วมมือในการพัฒนาการผลิตและการลงทุนในภาคเกษตรกรรม นอกจากนี้ กัมพูชายังต้องการความร่วมมือในการจัดการภัยพิบัติที่ประสบอยู่เสมอในภูมิภาค ได้แก่ อุทกภัย ภัยจากสึนามิ และแผ่นดินไหว

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC)

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มุ่งให้เกิดการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจและการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน ซึ่งจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน

เป้าหมายของการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพื่อให้เกิดคุณลักษณะที่สำคัญคือ

- (1) การเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวกัน
- (2) การเป็นภูมิภาคที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

(3) การเป็นภูมิภาคที่มีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน

(4) การเป็นภูมิภาคที่บูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกได้อย่างสมบูรณ์

กัมพูชาต้องการเข้าร่วมประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเพื่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อย่างน้อยเป็นการให้ความสะดวกในการติดต่อซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกันในอาเซียน และนำไปสู่การเป็นภูมิภาคที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio – Cultural

Community: ASCC)

เป้าหมายเบื้องต้นของ ASCC คือ ช่วยสร้างเสริมให้เกิดความเข้าใจต่อประชาคมอาเซียนว่ามีประชาชนเป็นศูนย์กลาง และรับผิดชอบต่อสังคมด้วยแนวคิดให้บรรลุความเข้มแข็งที่ยั่งยืนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติและประชาชนอาเซียน ด้วยการหลอมรวมอัตลักษณ์เข้าด้วยกัน และสร้างสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปันกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการครอบคลุมและประสานกับการยกระดับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ การดำรงชีวิตและสวัสดิการของประชาชนให้ดีขึ้น

กัมพูชาเล็งเห็นประโยชน์ในการเข้าร่วมกับประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนามนุษย์ โดยการศึกษ การให้สวัสดิการและการปกป้องสังคม การสร้างความยุติธรรมและสิทธิของมนุษย์ในสังคม การสร้างความมั่นคงให้กับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียนและลดช่องว่างของการพัฒนา

บทบาทกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียน ปี ค.ศ. 2012

กัมพูชาได้กลับมาเป็นประธานอาเซียนอีกครั้งในปี ค.ศ. 2012 นับเป็นครั้งที่ 2 ในโอกาสที่จะเขียนถึงบทบาทของกัมพูชาในฐานะประธานอาเซียนในครั้งนี้ จึงคิดว่าไม่ควรเน้นไปที่ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการประชุมครั้งนี้เพียงอย่างเดียว จะขอหยิบยกบทบาทในแง่ดีของกัมพูชามาเขียนถึงก่อน

สมเด็จฯ ฮุน เซน นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะทำหน้าที่ประธานอาเซียนในครั้งนี้อย่างชัดเจน เมื่อวันที่ 3 เมษายน 2012 ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 20 ที่กรุงพนมเปญ ว่าสิ่งสำคัญที่กัมพูชาจะดำเนินการ คือ

(1) การสร้างความเข้มแข็งของกลไกในการรักษาเสถียรภาพทางการเงินของภูมิภาค พร้อมไปกับแผนการรวมตัวเป็นตลาดเดียวของประชากรอาเซียนที่มีประมาณ 600 ล้านคน ตลอดจนหาทางป้องกันวิกฤตเศรษฐกิจโลกในอนาคต

(2) การลดช่องว่างการพัฒนาในภูมิภาค เนื่องจากสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศ มีความแตกต่างทางฐานะเศรษฐกิจและการพัฒนา มีตั้งแต่ประเทศที่ยากจน เช่น พม่า ลาว กัมพูชา ไปจนถึงประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าและเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เช่น สิงคโปร์ ยังมีประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจได้รวดเร็วอย่างมาเลเซีย ประเทศที่พัฒนาเศรษฐกิจไปได้ในระดับกลางเช่นไทย และมีประเทศเศรษฐกิจจะด้อยลงไป เช่น อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์ ตลอดจนมีระบอบการปกครองที่แตกต่าง ทั้งระบอบประชาธิปไตยและระบอบสังคมนิยม

กัมพูชาจึงปรารถนาที่จะเห็นประเทศสมาชิกอาเซียนมีพัฒนาการทางเศรษฐกิจที่เทียบเคียงกัน พัฒนาไปด้วยกันไม่มีความแตกต่างกันมาก

(3) ส่งเสริมการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน ด้วยการจัดตั้งกองทุนโครงสร้างพื้นฐานเพื่อปรับปรุงโครงข่ายเชื่อมต่อโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงทางกายภาพของอาเซียนที่จะร้อยรัดให้รวมตัวเป็นประชาคม

กัมพูชาเองก็ได้เตรียมตัวพร้อมในเรื่องนี้อยู่แล้วด้วยการพัฒนาถนนสายต่างๆ ในประเทศดังนี้

- ถนนหมายเลข 1 เชื่อมกรุงพนมเปญ-สวายเรียง
- ถนนหมายเลข 2 เชื่อมกรุงพนมเปญ-ตาแก้ว
- ถนนหมายเลข 3 เชื่อมกรุงพนมเปญ-กำปอต
- ถนนหมายเลข 4 เชื่อมกรุงพนมเปญ-พระสีหนุ
- ถนนหมายเลข 5 เชื่อมกรุงพนมเปญ-บันเตียเมียนเจย (ด่านปอยเปต)
- ถนนหมายเลข 6 เชื่อมกรุงพนมเปญ-กำปงธม-เสียมเรียบ-บันเตียเมียนเจย
- ถนนหมายเลข 7 เชื่อมกรุงพนมเปญ-กำปงจาม-สตึงแตรัง
- ถนนหมายเลข 48 เชื่อมเกาะกง-อำเภอสรรธมเบิล แล้วเชื่อมต่อถนนหมายเลข 4 ขึ้นเหนือสู่กรุงพนมเปญ ลงใต้สู่พระสีหนุ

ถนนสายต่างๆ นี้สามารถเชื่อมโยงกับประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ ได้ เช่น ถนนหมายเลข 1 ไปเชื่อมกับถนนหมายเลข 22 ของเวียดนาม ถนนหมายเลข 5 ไปเชื่อมกับทางหลวงหมายเลข 33 ของไทย ถนนหมายเลข 48 สามารถมาเชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข 3 ของไทยได้ และถนนหมายเลข 7 ไปเชื่อมกับถนนหมายเลข 13 ไต๋ (13S) ของลาว

(4) การคุ้มครองสิทธิแรงงานต่างถิ่น ในที่นี้หมายถึงแรงงานไร้ฝีมือ ที่ผ่านมามีการเคลื่อนย้ายแรงงานภายในกลุ่มประเทศอาเซียน เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย เป็นแหล่งแรงงานขนาดใหญ่ในรูปแบบของแรงงานก่อสร้าง แม่บ้าน และพี่เลี้ยง ให้กับประเทศสมาชิกอาเซียนที่ร่ำรวยกว่า ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และแรงงานจากกลุ่มประเทศลาว กัมพูชา และพม่า มีความสำคัญต่อประเทศไทย ทั้งภาคเกษตรกรรม เกือบเกี่ยวพืชผลในไร่ในนา การประมง การก่อสร้าง และภาคอุตสาหกรรมขนาดเล็กที่ไม่ต้องมีทักษะ ทั้งนี้ มีแรงงานกัมพูชาเข้ามาทำงานในประเทศไทยเป็นจำนวน 189,349 คน ทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

กัมพูชาจึงเสนอให้มีการสร้างกลไกในระดับภูมิภาคเพื่อคุ้มครองสิทธิแรงงานขึ้นในวาระการประชุมสุดยอดอาเซียน ปี ค.ศ. 2012 และเสนอให้รวมประเด็นปัญหาเรื่องแรงงานขึ้นเป็นประเด็นหลักในวาระการประชุมสุดยอดครั้งนี้ อีกทั้งยังเสนอให้สมาชิกอาเซียนเห็นชอบร่วมกันกำหนดมาตรการการอย่างเป็นรูปธรรมออกมาเพื่อใช้ในการดำเนินการ

ปัญหาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ค.ศ. 2012

ปัญหาที่เกิดขึ้นในการประชุมประจำปีรัฐมนตรีการต่างประเทศอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting – AMM) ครั้งที่ 45 และการประชุมความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum – ARF) เมื่อระหว่างวันที่ 9-13 กรกฎาคม 2012 นี้ ได้เกิดวิวาทะครั้งใหญ่ในบรรดาสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาทะเลจีนใต้ และบทบาทของกัมพูชาได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าทำหน้าที่ประธานอาเซียนไม่สมศักดิ์ศรี ด้วยการพยายามสกัดกั้นไม่ให้มีการหยิบยกข้อพิพาทในทะเลจีนใต้เข้าสู่เวทีการประชุม AMM

การประชุม AMM ครั้งนี้ ปัญหาที่ถูกหยิบยกขึ้นมาหารือเป็นเรื่องหลัก คือ ปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ร่วมเหนือหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 4 ประเทศ ได้แก่ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน และเวียดนาม กับจีน ซึ่งเป็นปัญหาพิพาทแย่งชิงทรัพยากรในน่านน้ำทะเลจีนใต้ แทนที่จะมีการหารือเรื่องสำคัญอย่างเศรษฐกิจ หรือเรื่องความร่วมมือในอาเซียน

การประชุม AMM แต่ละครั้งที่ผ่านมามีการออกแถลงการณ์ร่วม แต่การประชุมครั้งนี้ปิดฉากลงโดยไม่มีแถลงการณ์ร่วม นับเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ 45 ปีที่ก่อตั้งองค์กรอาเซียนขึ้นมาตั้งแต่ ค.ศ. 1967 ซึ่งแถลงการณ์ร่วมถือเป็นข้อสรุปข้อตกลงที่บรรลุนิติสมบูรณ์ของชาติสมาชิกอาเซียน

สาเหตุ

ประเด็นสำคัญที่หยิบยกขึ้นมาพูดในที่ประชุมคือ ระเบียบปฏิบัติทางทะเล (Code of Conduct- COC) ฝ่ายอาเซียนต้องการจะนำร่าง COC ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้เห็นชอบในหลักการเรื่ององค์ประกอบสำหรับการจัดทำระเบียบปฏิบัติในทะเลจีนใต้ เข้าหารือกับจีนเพื่อนำไปสู่การร่าง COC ร่วมกัน

สมาชิกอาเซียนโดยมีฟิลิปปินส์เป็นผู้นำผลักดันนำร่าง COC เข้าเจรจากับจีนในที่ประชุมกับชาติคู่เจรจา ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และออสเตรเลีย ในเรื่องนี้ฝ่ายจีนไม่เห็นด้วย โดยรัฐมนตรีต่างประเทศของจีนซึ่งเข้าร่วมประชุม AMM บอกว่า ปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ควรแก้ไขด้วยการเจรจาแบบทวิภาคีระหว่างจีนกับประเทศคู่กรณีเป็นรายๆ ไป ที่จีนต้องการเช่นนี้เพราะอะไร

วิเคราะห์ได้ว่า จีนตระหนักดีว่ามหาอำนาจอย่างสหรัฐฯ ได้แสดงท่าทีออกมาอย่างชัดเจนว่าหนุนหลังอาเซียนให้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อการเจรจาท่อรองกับจีน ถึงแม้ว่านางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ ซึ่งเดินทางมาเข้าร่วมประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF) จะได้กล่าวเรียกร้องให้ชาติเอเชีย-แปซิฟิกทั้งหลายให้ “แก้ไขกรณีพิพาทที่เกิดขึ้นโดยปราศจากการใช้กำลังบังคับ ปราศจากการข่มขู่ ปราศจากการคุกคาม และปราศจากความขัดแย้ง” ก็ตาม

หากแต่ว่าในทางปฏิบัตินโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯ กลับสวนทางเนื่องจากในกลางปี ค.ศ. 2012 รัฐมนตรีกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ได้เดินทางมา

เวียดนามและฟิลิปปินส์ ในการพบปะเจรจาได้มีการทบทวนความสัมพันธ์ทางทหารกับประเทศทั้งสองนี้ ดังนั้น จีนจึงมีความหวาดระแวงว่าสหรัฐฯ จะหวนกลับคืนสู่เอเชีย และมองสหรัฐฯ ในเชิงแข่งขันทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ขณะที่ในการประชุม ARF รัฐมนตรีต่างประเทศสหรัฐฯ พูดถึงเรื่องทะเลจีนใต้บ่อยลง เพื่อหวังลดแรงกดดันด้านความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับจีน

อีกประการหนึ่ง ในร่างแถลงการณ์ร่วม (ก่อนให้ผู้นำอาเซียนลงนาม) ฟิลิปปินส์และเวียดนามต้องการให้อ้างอิงเหตุการณ์เผชิญหน้าระหว่างเรือรบของจีนกับของฟิลิปปินส์ และเรือรบของจีนกับเรือประมงเวียดนามในบริเวณแนวกินโสโครกสการ์โบรช์ ที่จีนเรียกว่าเกาะหวงหยาน แต่ถูกกัมพูชาคัดค้านบอกว่า ไม่เหมาะสมที่จะระบุ จึงกลายเป็นความขัดแย้งระหว่าง 3 ชาตินสมาชิก คือ กัมพูชา ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามัคคีและการส่งเสริมความร่วมมือของชาติสมาชิกอาเซียนที่กำลังเตรียมตัวจะเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015

รัฐมนตรีต่างประเทศฟิลิปปินส์ นายอัลเบิร์ต เดล โรซาริโอ วิจารณ์กัมพูชาว่า ปกป้องผลประโยชน์ของจีนอย่างมองเห็นได้ชัด ด้วยการมองความสัมพันธ์ของกัมพูชาที่แนบแน่นกับจีนมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 จีนแผ่อิทธิพลเหนือกัมพูชาด้วยการใช้พระคุณ (soft power) คือการใช้ยุทธวิธีแผ่ขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้วยการค้า การลงทุนและการให้ความช่วยเหลือ แทนการใช้พระเดช (hard power) คือ การใช้กำลังทหารรุกรานดังเช่นในอดีตยุคสงครามเย็น

ฝ่ายฟิลิปปินส์และเวียดนามเองก็ถูกมองว่าเลือกข้างสหรัฐอเมริกา ที่จะ
ร่วมมือสกัดกั้นการแผ่ขยายอำนาจของจีน หลังการประกาศปรับเปลี่ยน
ยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ ในเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก ซึ่งสหรัฐฯ ต้องการจะ
หวนคืนสู่เอเชีย-แปซิฟิก

อย่างไรก็ตาม ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ เลขาธิการอาเซียน ได้ขอให้
นายมาร์ตี นาตาเลกาว่า รัฐมนตรีต่างประเทศของอินโดนีเซียเดินทางไปเจรจา
ประสานรอยร้าวระหว่างกัมพูชา ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม และในที่สุดได้ออก
แถลงการณ์ร่วม

ข้อคิดเห็น

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการประชุม AMM ครั้งนี้ อย่างน้อยได้สะท้อนให้
เห็นถึงว่าสมาชิกอาเซียนบางประเทศคำนึงแต่ผลประโยชน์แห่งชาติของตน
มากกว่าผลประโยชน์ส่วนรวม และการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเลือกข้าง
มหาอำนาจฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ก็จะกลายเป็นการดึงเอามหาอำนาจให้กลับเข้ามาใน
ภูมิภาคนี้เหมือนเช่นอดีตในยุคสงครามเย็น ถ้าหากความขัดแย้งบานปลายออกไป
ก็อาจจะกลายเป็นสงครามตัวแทนที่เคยเกิดขึ้น ทั้งนี้อาจส่งผลให้การรวมตัวของ
สมาชิกให้เป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 ต้องเผชิญกับปัญหาโดยเฉพาะ
เสาประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนอาจเอนเอียงไปไม่บรรลุ
เป้าประสงค์

ไทยในสื่อหนังสือพิมพ์กัมพูชา

ไกล่รุ่ง อามระดิษ

รู้สึกเป็นเกียรติและดีใจมากๆ ที่ได้มีโอกาสร่วมแสดงมุทิตาจิตในโอกาสเกษียณอายุราชการของอาจารย์วัชรินทร์ อาจารย์วัชรินทร์อาจจะไม่ทราบว่าเพราะตัวเองได้แอบขอให้อาจารย์เป็นที่พึ่งทางวิชาการมานานมาก เพราะในการที่จะเป็นนักเรียนทางภาษาหรือทางวรรณคดีเขมร การที่เราจะเข้าใจสิ่งที่เราอ่านได้อย่างลึกซึ้ง เราต้องเข้าใจบริบทของสังคมวัฒนธรรม การเมือง และเศรษฐกิจของกัมพูชาด้วย เพราะฉะนั้นหนังสือทุกเล่ม บทความต่างๆ ของอาจารย์วัชรินทร์นั้น ได้ยึดเป็นที่พึ่งมานานมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ติดใจมากๆ คือบทสรุปภาพรวมความเป็นไปในกัมพูชาที่ออกมาทุกปีๆ นี่คือนี่ที่เป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาทางด้านกัมพูชาเป็นอย่างยิ่ง ที่ช่วยในการทำความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ของกัมพูชาได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้น ยังได้รับความเมตตาจากอาจารย์วัชรินทร์ได้มอบ

มอบหนังสือพิมพ์ของกัมพูชาให้เป็นข้อมูลจำนวนมาก ต้องกราบขอบพระคุณ
อาจารย์วัชรินทร์ อีกครั้งหนึ่ง ณ ที่นี้ด้วย

ขอเข้าถึงเรื่องหนังสือพิมพ์ของกัมพูชา ทำไมถึงได้เลือกศึกษาประเด็น
ของหนังสือ เพราะว่าจริงๆ แล้วถ้าหากเรามองประชาชนของกัมพูชาในแง่ของการ
เสพสื่อ จะมีจำนวนประชาชนเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นที่อ่านหนังสือพิมพ์ และมีเพียง
ร้อยละ 40 ดูโทรทัศน์และฟังวิทยุ ส่วนที่ใช้อินเทอร์เน็ต (ซึ่งข้อมูลอาจไม่ทันสมัย
อาจจะขอย้อนกลับไปสัก 1-2 ปี) คือใช้ต่ำกว่าร้อยละ 5 เท่านั้น เพราะฉะนั้น มีการใช้
อินเทอร์เน็ตค่อนข้างน้อย เมื่อคิดถึงจำนวนประชากรทั้งหมด

ทำไมจึงไม่ใช่โทรทัศน์และวิทยุ ทั้งที่มีจำนวนประชาชนมากกว่าที่เสพข่าว
จากสื่อตรงนี้ ก็ต้องบอกตรงนี้ว่า หนังสือพิมพ์มีเสรีภาพมากกว่าสื่อโทรทัศน์และ
วิทยุซึ่งรัฐบาลกัมพูชาเข้าไปควบคุม คือเพราะรัฐบาลเข้าใจว่าคนดูโทรทัศน์และ
ฟังวิทยุมาก ดังนั้น รัฐบาลก็ควบคุมและเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ฟรีทีวี” เรา
จะทราบว่าลูกสาวของนายกรัฐมนตรีเป็นเจ้าของโทรทัศน์ช่องหนึ่ง เพราะฉะนั้น
เราฟังข่าวหรืออะไรมักเป็นข่าวของฝ่ายรัฐบาลทั้งสิ้น เช่นเดียวกับวิทยุที่แทบจะ
ไม่ออกใบอนุญาตให้กับฝ่ายตรงข้ามรัฐบาล คือมีจำนวนน้อยมาก เท่าที่ทราบเป็น
ข้อมูลจะมีวิทยุของผู้หญิงช่องถึงสองช่องเท่านั้นเองและรัฐบาลคุมแม้กระทั่งสื่อ
ต่างชาติ เช่น เมื่อปี ค.ศ. 2010 มีวิทยุเอเชียเสรีเพิ่งจะออกอากาศถูกถอน
ใบอนุญาต ไม่ให้ออกอากาศในกัมพูชา

เพราะฉะนั้น จึงคิดว่าหนังสือพิมพ์ยังได้รับเสรีภาพมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อโทรทัศน์และวิทยุ อีกอย่างหนึ่งคือ หนังสือพิมพ์มีความหลากหลายในหลายแง่ ทั้งในด้านเนื้อหาที่หนังสือพิมพ์กัมพูชามีหลายแบบมาก แบบที่เป็นข่าวตื่นเต้น ข่าวอาชญากรรม ข่าวอุบัติเหตุ และก็จะมีหนังสือพิมพ์ที่เน้นการเมืองอย่างเดียวไม่มีเนื้อหาอะไรอย่างอื่น เหมือนกับเป็นเครื่องมือทางการเมืองของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งก็มี หรือว่าจะมีเรื่องของการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กล่าวคือ มีความหลากหลายในเชิงเนื้อหา และก็มีหลากหลายในกลุ่มผู้อ่านและค่อนข้างจะเห็นชัดเจน สมมติว่าเป็นหนังสือพิมพ์ที่มีเนื้อหาค่อนข้างตื่นเต้นก็จะเป็นกลุ่มผู้อ่านระดับหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น หนังสือพิมพ์พนมเปญโพสต์ (Phnom Penh Post) ซึ่งมีสองภาษา กลุ่มผู้อ่านก็เห็นชัดว่าเป็นคนละกลุ่มกัน พนมเปญโพสต์ที่เป็นอังกฤษจะเห็นว่าผู้อ่านเป็นคนชั้นกลางค่อนข้างมีการศึกษา เป็นคนชั้นกลางที่มีระดับสูง เป็นนักธุรกิจระดับในประเทศ (ซึ่งอาจจะไม่ใหญ่ถึงระดับนานาชาติ) ซึ่งจะแตกต่างจากคนที่อ่านรัศมีกัมพูชา กลุ่มผู้อ่านมักจะเป็นชนชั้นกลาง แต่ก็อาจจะค่อนข้างล่างลงมาที่ชอบข่าวประเภทตื่นเต้น ข่าวอาชญากรรม แล้วก็มีข้าราชการระดับต่างๆ ไปจนถึงข้าราชการที่อยู่ต่างจังหวัดก็จะมีกลุ่มผู้อ่านรัศมีกัมพูชา

เพราะฉะนั้น จะเห็นว่าหนังสือพิมพ์ของกัมพูชามีผู้เสพที่เป็นกลุ่มค่อนข้างหลากหลาย ถ้าเราเริ่มดูจากหนังสือพิมพ์ เราจะเห็นกลุ่มคนที่อ่านหรือจะเห็นภาพที่สัมพันธ์กับกัมพูชาที่กว้างกว่าโทรทัศน์ซึ่งค่อนข้างจะถูกครอบงำมาก และอีก

อย่างหนึ่งที่มีความหลากหลายน่าสนใจมากก็คือ จุดยืนของหนังสือพิมพ์ด้วย ก็คงจะทราบว่าหนังสือพิมพ์หลายฉบับก็ค่อนข้างจะชัดเจนว่าสนับสนุนรัฐบาลจะเห็นว่ามีโฆษณาจะเยอะมาก หากเป็นหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนฝ่ายค้าน เมื่อ 2-3 ปีก่อนจะเป็นหนังสือพิมพ์ขาวดำทั้งฉบับคือที่ไม่มีสีเลย มี 4 หน้า และไม่มีโฆษณาแม้แต่ชิ้นเดียว และก็จะมีหนังสือพิมพ์ที่เจ้าของเป็นเอกชนซึ่งเป็นชาวต่างประเทศมีจุดยืนค่อนข้างเป็นกลางและรัฐบาลจะไม่ค่อยยุ่งอะไรมาก ฉะนั้นหนังสือพิมพ์จึงเป็นสื่อที่มีลักษณะที่หลากหลายกว่าสื่อที่เป็นโทรทัศน์ เป็นวิทยุ หรือมีผู้เสพน้อยอย่างอินเทอร์เน็ต

เมื่อเราอ่านหนังสือพิมพ์เหล่านี้แล้วจะค้นพบว่า ชาวที่เกี่ยวกับคนไทยในหนังสือของกัมพูชามีเรื่องอะไรบ้าง แบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ไทยมีปัญหากับกัมพูชา เป็นช่วงที่เกิดกรณีพิพาทระหว่างสองประเทศ เช่น กรณีเรื่องปราสาทพระวิหารและเรื่องพรหมแดน หนังสือพิมพ์กัมพูชาจะลงข่าวละเอียดมากทุกฉบับและจะครอบคลุมทุกประเด็น ทั้งเรื่องการทำงานของรัฐบาลทั้งสองฝ่าย การสู้รบของทหารตอนที่รบกัน การต่อสู้ของภาคประชาชนของทั้งสองฝ่าย การต่อสู้ผ่านสื่อ และความพยายามในการแก้ปัญหา ยกตัวอย่างพอสังเขปสั้นๆ เช่น พาดหัวข่าว “ไทยขัดขวางการยื่นแผนบริหารจัดการปราสาทพระวิหาร” อีกฉบับหนึ่งจะขึ้นว่าตอนนั้นช่วงที่รบกัน “ฮุน เซน: ทหารและปืนใช้เพื่อสกัดกั้นโจรภูมรณแผ่นดินเขมร” และนอกจากในกรณีความขัดแย้งอีกอันหนึ่ง เมื่อปี ค.ศ. 2010 สมัย

รัฐบาลอภิสิทธิ์ที่มีความขัดแย้งกรณีรัฐบาลกัมพูชาสนับสนุนอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ กับแนวร่วมประชาธิปไตยเพื่อประชาชน (นปช.)

ฉะนั้น รายงานต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหนังสือพิมพ์กัมพูชาจะรายงาน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน 2 ประเทศอย่างละเอียด รวมทั้งท่าทีของรัฐบาลทั้งสองฝ่าย ต่อเหตุการณ์นั้นด้วย เช่น เมื่อ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ เข้าไปในกัมพูชา ทางกัมพูชาก็ จะมีการรายงานอย่างละเอียด และทางกัมพูชาก็ยืนยันจะไม่ส่ง พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ มาให้ประเทศไทย หรือว่ารายงานจากทางฝ่ายไทยด้วย เช่น รายงานจากดีเอสไอ (กรมสอบสวนคดีพิเศษ) ที่กล่าวว่าทางกัมพูชามีการฝึกอาวุธให้เสื้อแดง ลักษณะ คล้ายการโต้กันไปมา โดยผ่านหนังสือพิมพ์ แต่เนื่องจากว่าในกรณีทั้งสอง ฝ่ายรัฐบาลประชาธิปไตยในตอนนั้นเป็นคู่กรณีทั้งสองเรื่อง ขว่วปัญหาต่างๆ ใน ไทยก็จะปรากฏเยอะมากในหนังสือพิมพ์กัมพูชา ซึ่งอาจจะไม่เกี่ยวกับเรื่อง กัมพูชาเลย เพื่อที่จะทำให้มองเห็นถึง “ความล้มเหลว” “ความไม่ดี” “ความไม่ สามารถของรัฐบาล” ขว่วลักษณะแบบนี้จะมีการอธิบายอย่างละเอียด เช่นว่า “เลือดผู้ชุมนุมเสื้อแดงนองทำเนียบรัฐบาลและพรรคอภิสิทธิ์” หากเป็นกรณีทหาร เป็นฝ่ายทำร้ายผู้ชุมนุมก่อนคือจะมีลักษณะแบบนี้ คือ เป็นวิธีการรายงานข่าวเพื่อ Discredit รัฐบาลอภิสิทธิ์ว่าทำร้ายประชาชน จัดการสถานการณ์ต่างๆ ไม่ได้ และ มิใช่เพียงแค่นั้น มีการรายงานข่าวที่เกิดในเมืองไทยซึ่งหากรู้สึกว่ามันเกี่ยวข้องกับ กรณีขัดแย้งกัมพูชาจะลงละเอียดมาก เช่น กรณีข่าวเครื่องบินรบกริฟฟินที่เป็น ของไทยว่ามีการใช้งบประมาณห้าพันล้าน มีการอธิบายอย่างละเอียดว่า

กระทรวงกลาโหมสั่งซื้ออย่างไร ช่วงนั้นเป็นช่วงที่เปลี่ยนผู้บัญชาการทหารบก พอดี ก็จะลงอย่างละเอียดว่าคนที่มารับหน้าที่ต่อจาก พลเอกอนุพงษ์ เผ่าจินดา นั้น คือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา และมีการวิเคราะห์ละเอียดมาก ซึ่งหาก เปรียบเทียบสถานการณ์อย่างในตอนนี้ ในเมืองไทยข่าวเรื่องการที่จะแต่งตั้ง ปลัดกระทรวงกลาโหม เป็นเรื่องใหญ่มากพาดหัวหนังสือพิมพ์ไทยทุกวัน แต่อ่าน หนังสือพิมพ์ก็พущาอาศัยที่ผ่านมาก็ไม่พูดเรื่องนี้สักคำเดียว เพราะฉะนั้น เราจะ เห็นว่าในกรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่าง 2 ประเทศนี้ ข่าวที่เกี่ยวกับไทยจะเยอะมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข่าวที่เป็นด้านลบเกี่ยวกับเมืองไทย ข่าวชายแดนภาคใต้มี ตลอดเวลาแต่อาจจะเป็นข่าวยาว ข่าวสั้นบ้าง ข่าวการจับเฮโรอีน ข่าวการลักลอบ ค้นของหนีภาษีผ่านมาจากเมืองไทยเป็นเรื่องที่ลงเยอะมาก

แล้วข่าวที่เกี่ยวกับไทยในช่วงสถานการณ์ปกติจะเป็นข่าวเกี่ยวกับเรื่อง อะไรบ้าง ส่วนใหญ่ที่จะเป็นข่าวที่มีความสำคัญขึ้นหน้า 1 ต่อเนื่องมา (ไม่ได้หมายถึง ขึ้นทุกวัน แต่เมื่อใดที่มีข่าวที่เมืองไทยขึ้นหน้า 1 มักจะเป็นเรื่องเหล่านี้พาดหัว ข่าวมาเป็นร่วม ระยะเวลา 10 ปี) คือ ข่าวความสัมพันธ์ภาคประชาชนของไทย โดยเฉพาะข่าวเรื่องของแรงงานกัมพูชา หรือข่าวที่เป็นเรื่องของคนที่อาศัยอยู่ตาม พรหมแดน ตามชายแดน และก็มี การปฏิสัมพันธ์กันอย่างไร เช่น หัวข้อข่าว “ชาว เขมร 63 คนถูกกักตัวที่อินโดนีเซียหลังถูกหลอกมาทำงานในเรือประมงไทย” เป็น หนังสือพิมพ์ที่อ่านเมื่อปี ค.ศ. 2001 และเหตุการณ์เหล่านี้แม้จะเกิดในปี ค.ศ. 2001 แต่ก็มักจะเกิดขึ้นอยู่เสมอ เป็นข่าวเหตุการณ์ที่นายหน้าหลอกเข้ามาทำใน

เมืองไทย ปรากฏว่าพอมาถึงก็ทำงานในเรือ ซึ่งเป็นเรือประมงของไทย แล้วจับปลาอยู่ที่น่านน้ำของอินโดนีเซีย แล้วทหารเรืออินโดนีเซียไปพบจึงกักเรือลำนี้ไว้ที่ท่าเรือราบายา และทางอินโดนีเซียแจ้งว่า เจอคนงานชาวไทยแล้วตรวจสอบเอกสารพบว่า เป็นเอกสารปลอมทั้ง 63 คน ทางอินโดนีเซียก็จะส่งกลับไปที่เมืองไทย แต่ก็มีแรงงานเขมรคนหนึ่งสามารถแอบส่งจดหมายไปถึงแม่ที่อยู่พนมเปญได้ จึงรู้เรื่องราวของคนงานไม่ใช่คนไทย แต่เป็นชาวเขมร และก็ให้ทางรัฐบาลกัมพูชาเจรจากับรัฐบาลอินโดนีเซียขอให้ส่งกลับมาก็กัมพูชา นี่คือการณ์เมื่อปี ค.ศ. 2001 ชาวลักษณะแบบนี้ เป็นชาวที่กัมพูชาให้ความสนใจมากคือ เรื่องแรงงานของเขา ถูกหลอกมาทำงานที่ไทย หรือชาว “ลักลอบส่งผู้หญิงและเด็กมาค้าประเวณีในไทย” หรือชาว “ไทยเตรียมส่งขอทานเขมร 500 คนกลับมา” หรือว่า “ศาลไทยลดโทษกึ่งหนึ่งเขมร 16 คนข้ามแดนตัดไม้” ชาวเหล่านี้เป็นชาวที่ขึ้นหน้าหนึ่งเป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นในเวลาช่วงที่เกิดความขัดแย้งชาวสงครามก็ขึ้นหน้าหนึ่ง ชาวเหล่านี้ก็จะอยู่ในหน้า 2-3 แต่ชาวเหล่านี้ก็ขึ้นต่อเนื่องมาตลอดเป็นเวลา 10 ปี คือตั้งแต่ต้นทศวรรษ 2000

เรื่องของอาเซียนในสถานการณ์ปกตินั้นเป็นชาวที่กัมพูชาให้ความสนใจ เช่น ชาว “นายกรัฐมนตรีกัมพูชา ไทย และผู้นำอาเซียนมีแผนการจะพบ บารัค โอบามา” ก็จะเห็นการรายงานด้านปฏิบัติการเกี่ยวกับอาเซียนในระดับต่างๆ อย่างละเอียดในระดับผู้นำ เช่น “ข้าราชการระดับสูงด้านการท่องเที่ยวจาก 6 ประเทศพบกันที่เสียมเรียบเพื่ออนุมัติแผนที่เส้นทางพัฒนาการท่องเที่ยว” อีกชาวหนึ่งได้

อ่านเมื่อ 2 วันที่ผ่านมาคือ อย่างที่ได้เรียนว่าไม่เคยมีข่าวเกี่ยวกับรัฐบาลไทย แม้แต่ข่าวเดียว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการขัดแย้งภายในกระทรวงกลาโหมก็ไม่มี แต่มีข่าวนี้อยู่ในหนังสือพิมพ์เกาะสันติภาพ “ข้าราชการกระทรวงพาณิชย์ไทยมาตุงานที่พระตะบองและไพลิน ส่วนข้าราชการสาธารณสุขกัมพูชามาประชุมและทัศนศึกษาที่สระแก้ว” ก็จะมีการรายงานข่าวอย่างละเอียด ว่าเป็นข้าราชการของไทยมาจากจังหวัดกำแพงเพชร โดยทางกัมพูชาได้ส่งรถบัสติดแอร์อย่างดีมารับ เลขทะเบียนรถเท่าไร ว่าไปรับถึงด่านปอยเปต พาไปตุนงานที่พระตะบอง ไพลิน และกลับเข้าทางกัมพูชาโดยผ่านทางไพลินออกทางจันทบุรี ส่วนของไทยข้าราชการสาธารณสุขกัมพูชามาประชุมเรื่องการดูแลแม่และเด็กที่จังหวัดสระแก้ว และรายงานว่าไปเที่ยวทัศนศึกษาที่ไต่บ้าง ซึ่งเป็นข่าวละเอียดมาก ในเวลาที่สถานการณ์ระหว่างรัฐบาลรักกัน ก็จะเป็นข่าวลักษณะประมาณนี้ หรือจะเป็นข่าว “ไทยจะให้ทุนนักศึกษา กัมพูชาต่อไป” คือ มีเสนอข่าวลงไปในทุกระดับ เป็นข่าวนักศึกษา หรือแม้แต่ข่าว “กัมพูชา-ไทยร่วมทอดกฐินได้ปัจจัย 102 ล้านบาท” เหล่านี้เป็นข่าวในสถานการณ์ปกติที่จะพูดถึงเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ไปในทุกระดับ

ชาวเศรษฐกิจ จะเห็นเยอะมากในช่วง 3-4 ปีที่ผ่านมา เมื่อหนังสือพิมพ์พนมเปญโพสต์ ซึ่งเดิมเป็นเจ้าของเป็นเอกชนและอยู่ในกัมพูชา ได้ขายหุ้นใหญ่ให้กับเจ้าของสื่อออสเตรเลีย เดิมที่จะออกทุก 2 อาทิตย์ ขณะนี้ออกเป็นรายวันฉบับภาษาอังกฤษ ดิฉันคิดว่าเหล่านี้เป็นการเตรียมการเรื่องการขยายตัวทาง

เศรษฐกิจของกัมพูชา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกัมพูชาต้องการเปิดตลาด หุ่นหรืออะไร
ต่างๆ จะมีข่าวเศรษฐกิจเยอะมากและอย่างเห็นได้ชัด พนมเปญโพสต์ทั้งสอง
ภาษานี้ให้ความสนใจมากในเรื่องของเศรษฐกิจ พูดถึงเศรษฐกิจของไทย ทั้งโดย
ภาพรวมแล้วก็มีการเจาะลงไปในแต่ละส่วนต่างๆ เรื่องของค่าเงินเรื่องของตลาดหุ้น
เรื่องของภาวะเงินเฟ้อ เรื่องของอัตราดอกเบี้ยในเมืองไทย พูดถึงเรื่องสินค้า
ส่งออกของไทยไปสู่ตลาดโลก พูดถึงอุตสาหกรรม หรือธุรกิจแขนงต่างๆ ของไทย
หรือแม้กระทั่งการลงทุนของคนไทยในต่างชาติ เราจะได้เห็นจากตัวอย่างเช่น
“ค่าเงินและตลาดหุ้นไทยยังดีเลิศ” หรือข่าว “ปตท.ยื่นข้อเสนอซื้อห้างค้าปลีกของ
ฝรั่งเศส” กัมพูชาจะสนใจในเรื่องแบบนี้ รวมทั้งกัมพูชาของเราเหมือนเป็นคู่แข่งก็
เป็นกลายๆ แต่จริงๆ แล้วกัมพูชาจะไปในทางที่ดี ในแง่ที่ว่ามองว่าเค้าจะทำ
ยังไงจึงจะไปให้ถึงเท่ากับจุดที่ไทยยืนอยู่ก่อน เช่นกัมพูชา รู้สึกว่า เราเป็นผู้นำเรื่อง
ของการส่งออกข้าวและมันสำปะหลัง ก็มักจะมีความขัดแย้งและมันสำปะหลังของไทย
เพื่อที่กัมพูชาจะได้เรียนรู้จากประเทศเพื่อนบ้านเกี่ยวกับเกษตรกรรม หรือปัญหา
ของการลงทุนไทยในกัมพูชา ว่ามีปัญหอะไรบ้าง เช่น ในพนมเปญโพสต์มีลง
เรื่อง “โรงงานน้ำตาลไทยในเกาะกงยังดำเนินการไม่ได้เพราะขาดคนงาน” ข่าวนี้
เป็นข่าวพาดหัวเพราะเป็นเรื่องใหญ่ เพราะเจ้าของโรงงานน้ำตาลได้เข้าพบ
นายกฯ ฮุนเซน ว่าไม่สามารถดำเนินงานได้เพราะขาดคนงาน มีการสัมภาษณ์คน
ไทยที่เป็นเจ้าของโรงงานน้ำตาลลงเป็นข่าวหน้าสามหน้าสี่ ซึ่งเป็นหน้าใหญ่เป็น
หน้าเต็ม ส่วนในหนังสือพิมพ์ก็มีกัมพูชา และเกาะสันติภาพ จะค่อนข้างสนใจใน

ประเด็นเศรษฐกิจระดับประชาชนคือ ตามแนวชายแดน หรือการจับจ่ายใช้สอยในระดับประชาชน เช่น ชาว “งานแสดงสินค้าไทยในกัมพูชาช่วยส่งเสริมการค้าทวิภาคี” หรือชาว “เจ้าหน้าที่ตรวจจับและทำลายสินค้าด้วยคุณภาพนำเข้าจากไทยอีกแล้ว” หรือชาวเนื้อหมูนำเข้ามีเชื้อโรค ก็นำเข้ามาจากไทยส่งมากัมพูชา หรือแม้จะเป็นชาวเล็กๆ เช่น ชาว “ปลาเขมรไม่ค่อยมาก ปลาไทยรุกรานเข้ามาขาย” และก็มี การนำเสนอข่าวละเอียดว่าปีนี้ปลาในทะเลสาบเขมรมีน้อย ก็เลยมีปลาจากไทยบุกกรุกเข้ามาขาย ว่านำเข้าโดยรถกระบะแล้วก็ใส่น้ำแข็งมา เป็นการนำเสนอข่าวที่เสนอด้วยความละเอียดมากและลงในทุกระดับ

ส่วนข่าวอื่นๆ เช่น ข่าวเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ในเมืองไทย อย่างเช่น ชาว “น้ำท่วมในไทยมีคนตาย 68 คน และทำลายข้าวกว่า 1 ล้านตัน” หรือข่าวที่ทางกัมพูชาคิดว่าเป็นเรื่องใหญ่ และแสดงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มอาเซียน เช่น ชาว “ศาลไทยตัดสินว่าพ่อค้าอาวุธชาวรัสเซียสามารถส่งตัวไปอเมริกาได้” ชาววิกเตอร์ บูท เป็นข่าวที่กัมพูชาจะมีการเสนอข่าวเยอะเพราะมันแสดงถึงอิทธิพลอเมริกาที่มีต่อภูมิภาคนี้ด้วย และหนังสือพิมพ์ที่ชอบข่าวตื่นเต้นก็มีข่าวน่ารักๆ เช่น “หญิงไทยหนัก 273 กิโลกรัม ออกจากบ้านเป็นครั้งแรกในรอบ 3 ปี” มีรูปสไลด์และเป็นข่าวในหน้าแรกในรัศมีกัมพูชา และข่าวความสัมพันธ์ในเชิงกีฬา เช่นข่าวนักกีฬากัมพูชา “ทีมรักบี้กัมพูชาไปเล่นในไทยวันนี้” ภาพข่าวกีฬาที่ลงส่วนใหญ่มักจะเป็นภาพที่ดี และเป็นภาพที่ชาวกัมพูชามอง เช่น ชาว “นักกีฬาไทยชนะเลิศกอล์ฟอาเซียนทัวร์” หรือว่าช่วงกีฬาโอลิมปิกจะลงข่าว “คุณแก้ว” ที่

ได้เหรียญจากการชกมวย มองในลักษณะภาพรวมว่าพวกเราในประเทศอาเซียน
ได้เหรียญโอลิมปิก

ข้อสังเกตข่าวในหนังสือพิมพ์กัมพูชา ประเด็นแรกข่าวมักเกี่ยวกับไทย
สะท้อนความสัมพันธ์ไทย – กัมพูชาที่เห็นได้ชัดว่ามีการขยายวงกว้างและ
เกี่ยวข้องกับคนทุกระดับ คนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับไทยแทบจะทุกกลุ่ม ทุก
ระดับ ตั้งแต่ระดับรัฐบาล ผู้นำประเทศ คณะรัฐมนตรี นักธุรกิจรายใหญ่ๆ ที่ได้ร่วม
ทุนกับไทย หรือแม้แต่พนักงานชาวกัมพูชาที่ได้ทำงานกิจการของคนไทยใน
กัมพูชา ส่วนใหญ่จะได้เห็นข่าวตรงนี้ ข่าวแรงงานชาวกัมพูชาที่ทำในโรงงานของ
คนไทยในกัมพูชา ข่าวประชาชนชาวกัมพูชาที่บริโภคสินค้าไทยในกัมพูชา พ่อค้า
นักธุรกิจรายย่อยที่อยู่ตามพรมแดนที่ข้ามมาขายตลาดโรงเกลือ ชาวบ้านตาม
ชายแดนแอบข้ามมาเก็บผลไม้ยังฝั่งไทย หรือข่าวการลักลอบตัดไม้ ข่าวแรงงาน
ชาวกัมพูชาอยู่ไทยในอุตสาหกรรมต่างๆ ขอทานชาวกัมพูชา ผู้หญิงที่ขายบริการ
คนที่ประกอบอาชีพผิดกฎหมายทั้งหมดข้ามไปมาทั้งสองฝ่าย มีทั้งนายหน้าและ
แรงงานผิดกฎหมาย ทั้งหมดเหล่านี้ สะท้อนอยู่ในข่าวหนังสือพิมพ์กัมพูชาทั้งสิ้น
ที่น่าสนใจคือขณะที่เราอ่านข่าวกัมพูชาหนังสือพิมพ์บ้านเรายังมองไม่เห็นภาพ
เท่าของในกัมพูชาเพราะเป็นการเสนอข่าวที่ทำให้มองเห็นภาพ และครอบคลุม
ความสัมพันธ์ที่หลากหลายกว้างขวาง มีความซับซ้อนและมีความละเอียด

ข้อสังเกตอีกข้อหนึ่งก็คือ ข่าวเกี่ยวกับไทยจะมีมากผิดปกติในช่วงที่เกิด
ความขัดแย้ง และค่อนข้างจะเป็นภาพด้านลบ ซึ่งมันจะไปสัมพันธ์กับอีกข้อหนึ่งก็

คือการที่รัฐบาลมีอิทธิพลต่อหนังสือพิมพ์ ด้วยว่ารัฐบาลกัมพูชาค่อนข้างจะมีอิทธิพลกับหนังสือพิมพ์มาก อาจจะไม่ควบคุมโดยตรงแต่มีโฆษณาเยอะมาก เพราะคนที่ลงโฆษณาก็คือ นักธุรกิจที่สัมพันธ์หรือได้ประโยชน์จากฝ่ายรัฐบาล เพราะฉะนั้นหนังสือพิมพ์จะรู้วิธีเซ็นเซอร์ตัวเองว่าข่าวไหนควรเผยแพร่หรือไม่ควรเผยแพร่ และเมื่อพิจารณาประวัติศาสตร์เรื่องสื่อของกัมพูชาจะพบว่า สื่อถูกกระทำอย่างรุนแรงมาตลอดตั้งแต่เริ่มมีสื่อในกัมพูชา ตั้งแต่เริ่มเป็นอาณานิคม ไม่ว่าจะเป็นรัฐบาลสมเด็จพระเจ้าสุริยวงศา รัฐบาลลอนนอล มาจนถึงเขมรแดง มาจนถึงกัมพูชา สาธารณรัฐประชาชนกัมพูชา จนมาถึงเปลี่ยนเป็นประชาธิปไตยในปี 1993 รัฐบาลมักมีวิธีการจัดการกับสื่ออย่างรุนแรง หลังปี 1993 มีสถิติว่ามีนักหนังสือพิมพ์โดนยิงตาย บ้างถูกข่มขู่โดยตลอด แม้จะผ่านมานานแล้ว ข่าวลักษณะแบบนี้ก็ยังคงมีอยู่ เพราะฉะนั้นเราจะเห็นอิทธิพลทางอ้อม

การที่มีข่าวเกี่ยวกับไทยมากในช่วงความขัดแย้ง มีส่วนช่วยในเรื่องที่รัฐบาลกัมพูชานั้นตั้งใจทำสงครามสื่อ กล่าวคือ มีการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการต่อสู้กับรัฐบาลพรรคประชาธิปไตย ซึ่งรู้สึกเป็นศัตรูใหญ่มาก ค่อนข้างชัดเจน อย่างตอนนี้ไม่มีข่าวของรัฐบาล นอกจากนี้ สื่อก็จริงจิงกับความรักชาติ โดยสื่อกัมพูชาได้เคยให้สัมภาษณ์ว่า หากมีสองสิ่งนี้ให้เลือก ความรักชาติต้องมาก่อน จรรยาบรรณ ซึ่งสัมพันธ์กับวิธีการนำเสนอข่าวทั้งหมดในหนังสือพิมพ์ที่ผ่านมา ยกตัวอย่างสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์ จะใช้คำพูดของฝ่ายที่ต่อต้านไทยเราเองมาพาดหัวข่าว เช่นว่า “ทักษิณ-กลุ่มอำมาตย์กำลังค้ำจุนรัฐบาลที่ประชาชนไม่ได้เลือก”

พาดหัวข่าวแม้กระทั่งคำพูดของคุณอัมสเตอร์ดัม “ทนายคานาดา-ไทยกำลังปกครองโดยพวกคนพาล” หรือแม้แต่ข่าว “นักศึกษาไทยประณามการนำปราสาทพระวิหารมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง” มีการชี้ให้เห็นว่าแม้แต่คนไทยด้วยกันเองก็ยังไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่รัฐบาลทำ หรือคนกลุ่มนี้ทำ จะเป็นลักษณะแบบนี้ชัดเจน และข่าวที่เสนอไม่นานมานี้ “ยิ่งลักษณ์-ทักษิณกำลังมีปัญหากัน” ก็จะมีข่าวเล็กข้างในพนมเปญโพสต์ จะไม่มีข่าวลักษณะแบบนี้ในหนังสือพิมพ์ที่สนับสนุนรัฐบาลอย่างชัดเจน เช่น รัศมีกัมพูชา ก่อสันติภาพ จะไม่ลงข่าวลักษณะแบบนี้

อีกวิธีหนึ่งจะเห็นการนำเสนอข่าวว่าด้วยความรักชาติ ขอลือในข่าวเดียวกัน ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์ชื่อเดียวกันแต่ต่างภาษา อย่างข่าวที่อยู่ในพนมเปญโพสต์ฉบับภาษาอังกฤษ พาดหัวข่าวบอกว่า “ทหารไทยยิงคน” พี่สาวบอก “ทหารไทยยิงชายเขมรอายุ 25 เมื่อวันอาทิตย์ขณะออกไปหาสมุนไพรใกล้พรมแดน...พีต ภูมิ ได้รับบาดเจ็บที่ขาและถูกนำส่งโรงพยาบาลมณฑลบุรี พีต ภูจ พี่สาวของเขากล่าว ผู้ถูกยิงได้รับการผ่าตัดแต่แพทย์ไม่รับรองว่าเขาจะใช้งานได้ โสม จันเกีย จาก ADHOC กล่าวว่าส่งจดหมายถึงองค์กรเอกชนในประเทศไทย..” ส่วนฉบับภาษาเขมรในข่าวเดียวกัน แต่พาดหัวข่าวว่า ทหารไทยยังคงยิงชาวเขมรตามชายแดน ข่าวว่า “ชายเขมรอายุ 25 ปี ถูกทหารไทยยิงมีบาดแผลฉกรรจ์ได้เข้าซั้ว เหตุเกิดเมื่อวานนี้ขณะที่เขาออกไปหาสมุนไพรในแถบภูเขาตรงรัก...เขาถูกทหารไทยยิงตอน 9 นาฬิกา ขณะเดินอยู่ใกล้พรมแดนในเขตจังหวัด

บ๊องเตี้ยเมียนเจีย โสม จันเกีย กล่าวว่า ทหารไทยยิงปืน 3 นัด แต่มีเพียงนัดเดียวที่ถูกขาฟัด ภิรม หลังจากเขาบาดเจ็บทหารไทยก็ยังไม่หยุดยิง แต่โชคดีที่หนีไปหลบใต้ต้นไม้ ทหารไทยจึงหาพวกเขาไม่พบ พี่สาวกล่าวว่ายังไม่มีข้าราชการไทยมาดูแลน้องชายเลย...” เนื้อข่าวจะให้ความละเอียดมาก แต่อ่านแล้วจะนึกว่าเป็นคนละข่าว คือภาพคนไทยที่ถูกนำเสนอผ่านหนังสือพิมพ์ แม้จะชื่อเดียวกัน คนละภาษา แต่ภาพที่ออกมาไม่เหมือนกัน เพราะว่าคนที่เขียนข่าวในภาษาเขมรมีความรู้สึกว่า ทำข่าวลักษณะแบบนี้มาเยอะมากและในความรู้สึกของเค้าคือชาวกำพูชา นั้นถูกกระทำจริง ๆ เพียงแต่ว่าบางทีทางไทยเราเองไม่ได้มีการลงข่าวในลักษณะแบบนี้ว่าเรายังเพราะอะไร แต่แท้ที่จริงเหตุเพราะเค้าเข้าไปตัดไม้ ถ้าหากมองในความรู้สึกของคนกำพูชาโดยเฉพาะชาวบ้านที่อยู่แถวนั้นก็รู้ดีกว่าตนเองถูกกระทำมาก ๆ

คิดว่าสิ่งเหล่านี้เป็นตัวอย่างพอสังเขปที่ทำให้เห็นได้ว่า การศึกษาข่าวที่เกี่ยวข้องกับไทยที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์กำพูชา แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศมีความซับซ้อนมากในระดับไหนในยุคปัจจุบัน และภาพเหล่านี้เป็นภาพที่มีมานานแล้ว ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ มาเสริมทั้งสองฝ่าย ทั้งจากไทยและกำพูชา และก็จะมีภาพใหม่ๆ ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างคนกลุ่มใหม่ๆ แต่อย่างน้อยสิ่งหนึ่งที่ชัดเจนคือว่าข่าวเกี่ยวกับไทยในหนังสือพิมพ์กำพูชา นั้น คนกำพูชาอย่างน้อยคือ คนที่อ่านหนังสือพิมพ์มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับไทย และความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศที่ครอบคลุม กว้างขวางมากกว่าการ

รับรู้ของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับกัมพูชามาก เพราะสิ่งที่เราอ่านในหนังสือพิมพ์
กัมพูชาเป็นสิ่งที่เราไม่ค่อยได้เจอ สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ไม่พบในหนังสือพิมพ์ของ
ไทย สิ่งนี้เป็นสิ่งที่ทุกภาคส่วนของไทยต้องมีการตระหนัก และต้องระมัดระวัง
อย่างมากในการมีปฏิสัมพันธ์กับกัมพูชา เราจึงจะสามารถปรับปรุงความสัมพันธ์
ระหว่างกันที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับสองประเทศได้อย่างแท้จริง

ความสัมพันธไทย - กัมพูชา

ในด้านวรรณกรรม

ศานติ ภักดีคำ

ก่อนอื่นต้องขอกราบอาจารย์วัชรินทร์ และก็ต้องกราบขอบพระคุณ อาจารย์วัชรินทร์ที่ให้โอกาสร่วมแสดงมุทิตาจิตต่อท่านอาจารย์ในวันนี้ ท่านอาจารย์เป็นผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับกัมพูชามานานและเราก็ได้ใช้หนังสืออะไรต่างๆ โดยเฉพาะในแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องปัจจุบัน ชอบหลายเล่มของอาจารย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการค้าขายแดน ซึ่งที่จริงก็มีอะไรที่เราคงต้องศึกษากันต่อ และท่านก็คงไม่ได้ทิ้งตรงนั้นไปไหนก็คงทำงานตรงนี้อยู่ ยังคงศึกษาเรื่องนี้อยู่

สำหรับในหัวข้อในวันนี้ ย้อนกลับไปก่อนหน้ามานี้จะเป็นเรื่องของกัมพูชา ในปัจจุบัน ท่านอาจารย์ใกล้รุ่งจะพูดในเรื่องของสื่อในกัมพูชา โดยเฉพาะ หนังสือพิมพ์ก็เป็นวรรณกรรมงานหนึ่งของสังคมในปัจจุบันที่สะท้อนให้เห็น ความคิดความเชื่อของชาวกัมพูชา โดยเฉพาะในเรื่องของสื่อกัมพูชาที่มีต่อไทยใน

ปัจจุบัน ซึ่งก็เป็นประเด็นที่น่าสนใจ และก็มีประโยชน์กับพวกเราที่สนใจในเรื่องเกี่ยวกับกัมพูชา แต่ว่าหัวข้อของกระผมในวันนี้ จริงๆ ตอนที่เสนอมาที่จะพูดเรื่องนี้ก็คิดว่าน่าจะสมารถที่จะพูดได้ในเวลาที่กระชับ แต่พอเตรียมสไลด์ก็รู้สึกลำบากใจเพราะเรื่องนี้ยาวมาก ดังนั้น จะพยายามใช้เวลาจำกัด อธิบายถึงความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในด้านวรรณกรรม ตั้งแต่ยุคโบราณจนถึงยุคปัจจุบัน ซึ่งก็จะกินเวลาเป็นพันปี ผมจะพยายามพูดให้ทันภายใน 30 นาที หากขาดตกบกพร่องอะไรก็ขอประทานอภัยด้วย

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทย วรรณคดีเขมร หากมองย้อนกลับไปตั้งแต่สมัยอยุธยา จะเห็นได้ว่าก่อนสมัยอยุธยา ดินแดนที่เป็นลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยากับบริเวณที่เป็นประเทศกัมพูชาในปัจจุบันมีความสัมพันธ์มาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ถ้าเราย้อนกลับไปดูด้วยหลักฐานทางโบราณคดี เราจะพบร่องรอยของการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนต่างๆ ตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเส้นทางเหล่านั้นก็มีการพัฒนาและก็กลายเป็นเส้นทางสืบเนื่องมาถึงยุคอยุธยา หรือแม้กระทั่งเป็นเส้นทางที่ปัจจุบันถนนหลวงก็ใช้ตัดผ่านอยู่ ก็คือช่องที่เป็นเส้นทางที่ข้ามแนวเทือกเขาตงพญากลางแถบนั้นก็จะจะเป็นจุดที่มีความสำคัญมาก ก็ขอจะเริ่มที่ประเด็นนี้ก่อน จะไม่พูดถึงประเด็นตั้งแต่ทศวรรษที่ 11-12 แต่จะเริ่มพูดถึงตอนที่มีความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชา ก็คือดินแดนที่เป็นประเทศไทยกับกัมพูชาในช่วงที่น่าจะอยู่ในพุทธศตวรรษที่ 15-16

ก่อนหน้านี้ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีกลุ่มลัทธิที่มีวัฒนธรรมร่วมแบบ ทวาราวดี มีภาษามอญโบราณ มีจารึกมอญโบราณ และก็มีศิลปกรรมที่เรา เรียกว่า”ศิลปะแบบทวาราวดี” อยู่อย่างหนาแน่นในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและก็ กระจายตัวไปในภาคอีสาน โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ 11-12 และก็กระจายตัวเข้าไปยังอีสาน และก็เห็นหลักฐานประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-14 ซึ่งในช่วงเวลาหลังจากนั้นมันมีประเด็นที่น่าสนใจ ก็คือว่าอยู่ดีๆ ทำไมวัฒนธรรม ทวาราวดีในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาถึงหายไป แล้วทำไมถึงมีวัฒนธรรมแบบเขมร โบราณเข้ามาแทน ซึ่งตรงนี้นั้นจะเกี่ยวพันกับบริบททางความสัมพันธ์วรรคตติ เขมรกับไทยอย่างชัดเจนมาก ประเด็นสำคัญตรงนี้ก็คือ ตั้งแต่หลังทศวรรษที่ 14 เป็นต้นมา ก็พวชาเข้าสู่ยุคสมัยพระนครและก็ย้ายเมืองหลวงมาตั้งอยู่ที่เมืองพระ นครศรีอยุธยา ปัจจุบันก็คือ อยู่ในจังหวัดเสียมเรียบหรือเสียมราฐถ้าเรียกตาม แบบไทย หลังจากนั้นก็พวชาสมัยพระนครก็ขยายอำนาจอิทธิพลทางการเมือง ซึ่ง แนนอนรวมทั้งในเรื่องของวัฒนธรรมเข้ามาด้วย เข้ามายังอีสานและก็ข้ามมาในลุ่ม แม่น้ำเจ้าพระยา

ปัจจุบันเราเจอจารึกที่ยืนยันถึงในเรื่องนี้ค่อนข้างจะชัดเจน โดยเฉพาะ อย่างยิ่ง มีจารึกของกัมพูชาหลักหนึ่งพูดถึงเรื่องของการที่กองทัพของพระเจ้า สุริยวรมันที่ 1 แห่งเมืองพระนครยกมาทำลายล้างลพบุรี มีโคลงในภาษาสันสกฤต อธิบายอย่างชัดเจนบอกว่า ในจารึกเขียนว่า “ลวปุระ” ซึ่งเป็นชื่อในจารึกมอญหรือ จารึกทวาราวดีก่อนหน้านี้จะถูกเปลี่ยนชื่อในจารึกเขมรว่า สุรุกโลว แปลว่า เมือง

ละโว้ ในจารึกหลักนั้นพูดถึงว่า “ลวปุระถูกทำลายกลายเป็นป่า ความรุ่งเรือง
สวยงามของเมืองถูกทำลายไปหมดสิ้น มีแต่สิ่งสารพัดต่าง ๆ อาศัยอยู่ มีเสือ
เป็นต้น มีความน่ากลัวราวป่าช้า” สิ่งนี้เป็นหลักฐานในจารึกทางกัมพูชาที่เราเจอ
ใหม่ และเป็นหลักฐานที่ยืนยันถึงการที่พระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 เข้ามาที่ลุ่มแม่น้ำ
เจ้าพระยา หลังจากนั้นเกิดอะไรขึ้น เราเจอจารึกของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ปักอยู่
ที่ลพบุรีซึ่งแน่นอนอันนี้สอดคล้องกันชัดเจน จารึกที่ว่าคือจารึกศาลสูง คือที่ศาล
พระกาฬ เมืองลพบุรี

ศาลสูง หรือศาลพระกาฬ เมืองลพบุรี

จารึกเหล่านี้มีความสำคัญอย่างไร กล่าวได้ว่าเป็นหลักฐานที่สะท้อนให้
เห็นในเรื่องของความสัมพันธ์ทางภาษาและวรรณกรรมของกัมพูชา ซึ่งแน่นอนได้
เข้ามาอย่างรุนแรงมากในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในเวลานั้นมีการปักจารึก และจารึก
ของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ที่ศาลสูงเขียนเป็นภาษาเขมรโบราณพุทธศตวรรษที่ 16

เป็นหลักฐานที่สำคัญเพราะว่าจารึกหลักที่ศาลสูงนั้นยืนยันถึงการที่พระเจ้าสุริยว-
รมันที่ 1 บอกว่าพระองค์ได้มาอุทิศข้าทาสต่างๆ สำหรับการสร้างศาสนสถานเอาไว้
ที่ลพบุรี และหลังจากนั้นก็เจอหลักฐานของทางฝ่ายกัมพูชาสืบเนื่องต่อมาว่า
ลพบุรีนั้นถูกผนวกเข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งของเมืองพระนคร มีสถานภาพเท่ากับเมือง
ลูกหลวงของเมืองพระนคร แต่ในบางครั้งก็เจอว่าลพบุรีในบางยุค ก็อาจจะหลุด
ออกจากอำนาจของพระนครก็ได้ ไม่ได้แปลว่าเสถียรภาพการเมืองของกัมพูชาใน
ยุคเมืองพระนครที่มีต่อลพบุรีจะคงเสถียรภาพอย่างนั้นตลอด แต่สิ่งที่เราเห็นก็คือ
ในยุคใดที่กษัตริย์กัมพูชาในสมัยพระนครมีอำนาจมากก็จะมีอำนาจเข้ามาที่ลพบุรี
และตั้งกษัตริย์ที่เป็นพระราชโอรสหรือเป็นบุคคลสำคัญ อย่างเช่น ยุคพระเจ้า
สุริยวรมันที่ 2 ผู้สร้างปราสาทนครวัด มีการสลักภาพกองทัพเมืองละโว้ ที่บอกว่า
“กัมรเตงชัยสิงหรวมณ นำพลเมืองละโว้” ดังนั้นก็ยืนยันชัดเจนว่าชัยสิงหรวมณเป็น
ขุนนางของกัมพูชาที่เมืองพระนครในเวลานั้นและนำพลเมืองละโว้ ซึ่งก็คือปกครอง
เมืองละโว้ในช่วงเวลานั้น

แต่สิ่งที่น่าสังเกตหรือมีคนตั้งข้อสังเกตในกรณีนี้คือว่า ชัยสิงหรวมณใน
จารึกมีฉัตรทั้งหมด 15 คัน เท่ากับพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 แต่สิ่งที่ต่างคือ คำนำหน้า
ชื่อที่ยืนยันความต่างของยศ เพราะว่ายศของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 จะใช้คำว่า “พระ
บาทกัมรเตงอัญญ” ก็คือ “พระบาทกัมรเตงอัญญบรมวิษณุโลก” หมายถึง พระเจ้าสุริยวรมัน
ที่ 2 ในขณะที่ชัยสิงหรวมณจะใช้แค่คำว่า “กัมรเตงอัญญชัยสิงหรวมณ” ฉะนั้น คำว่า
“พระบาท” จึงเป็นคำที่ใช้แสดงความเป็นกษัตริย์ของกัมพูชาตั้งแต่สมัยพระนคร

และคำนี้ในยุคปัจจุบัน กัมพูชาเวลาที่พูดถึงกษัตริย์ก็จะใช้คำว่าพระบาทนาหน้า เช่น ในแบบเรียนจะใช้คำว่า “พระบาทองค์ดวง” หรือ “พระบาทองค์ดวง” “พระบาทองค์จันทร์” “พระบาทองค์เอง” คำว่า “พระบาท” เป็นคำที่ใช้แสดงสถานะตรงนั้นและหลังจากนั้นก็จะมีการสืบเนื่องต่อมา

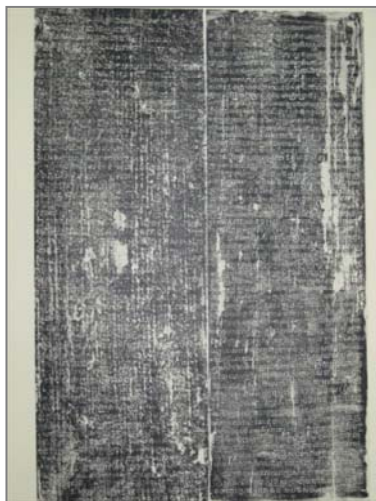
อีกอันที่ชัดเจนก็คือ ในยุคของพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 ซึ่งก็มีหลักฐานว่าได้ส่งโอรสมาครองซึ่งอาจจะมียศว่า “ลโวทเยศ” หรืออาจจะชื่อ “นฤปดินทรวรมัน” ดังที่ปรากฏในจารึกกัมพูชาในยุคนั้นว่ามาปกครองเมืองลพบุรี ซึ่งตรงนี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจมาก เพราะว่าวัฒนธรรมในเรื่องของภาษาและวรรณกรรมก็เริ่มเข้ามาสู่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาอย่างเต็มที่ และตรงนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีการใช้ภาษาเขมรกระจายตัวกันอย่างกว้างขวางและขยายไปจนถึงลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนบน ซึ่งในเวลาต่อมาแถบตอนบนของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก็จะพัฒนาขึ้นมาเป็นรัฐสุโขทัยอะไรต่างๆ ในขณะที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก็จะพัฒนามาเป็นรัฐสมัยอยุธยาหรือโยชยา วัฒนธรรมตรงนี้จึงเป็นรากฐานหนึ่งในวัฒนธรรมหนึ่งของลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงเวลานั้น ซึ่งแน่นอนก็ต้องมีการผสมวัฒนธรรมทวารวดี ซึ่งมีมาก่อนหน้านั้นแล้ว ไม่เช่นนั้นอยุธยาคงจะไม่ใช้ชื่อ “กรุงเทพทวารวดีศรีอยุธยา” ก็ยังมีความทรงจำเกี่ยวกับทวารวดีอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็รับวัฒนธรรมเขมร

พระปรางค์ของวัด
พระพายหลวง จากชุมชน
ในยุคแรกของสุโขทัยก่อน
หน้าที่จะมีการสถาปนา
สุโขทัยหรือในช่วงของ
ราชวงศ์ของพระร่วง

เมื่อพิจารณาช่วงสมัยสุโขทัยจะพบร่องรอยหลักฐานชัดเจนมากในเรื่องของอิทธิพลทางภาษาและวรรณกรรมของกัมพูชา แม้จะไม่ได้มีการอ้างถึงวรรณคดีต่างๆ ของกัมพูชาก็ตาม แต่ก็มีย่ร่องรอยต่างๆ ที่สอดแทรกอยู่ สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือหลักฐานในจารึกวัดศรีชุมที่มีการอ้างถึงว่าพ่อขุนผาเมืองโอรสของพ่อขุนศรีนาวนำถม กษัตริย์สุโขทัยในเวลานั้น ได้อภิเษกกับพระนางสุขรมหาเทวีซึ่งเป็นธิดาของผีฟ้าเจ้าเมืองศรีโสธรปุระ ให้ลูกสาวชื่อนางสุขรมหาเทวีกับพระขรรค์ชัยศรีให้นามเกียรติแก่พ่อขุนผาเมือง อันนี้ก็เป็นหลักฐานที่ชัดเจน และชื่อของพ่อขุนผาเมืองก็คือ “กัมรแดงอัญญาเมือง” ซึ่งก็คือคำว่า “กัมรแดงอัญ” ในภาษาเขมรโบราณนั่นเอง

นอกจากนี้ ยังมีร่องรอยต่อมาที่ปรากฏให้เห็นได้ชัด เช่น พระนามใน กษัตริย์สุโขทัย อย่างเช่น ชื่อรามคำแหง คำว่า “คำแหง” นี้ก็เป็นคำยืมภาษาเขมร คำว่า “เลอไท” คำว่า “เลอ” ก็แปลว่าบน คำว่า “ลือ” ก็แปลว่า เลื่องลือ จริงๆ แล้ว คำว่า ลือ แปลว่า ได้ยิน อันนี้ก็มีความสัมพันธ์เพราะว่าใช้ตัวลือ (ภฯ) เหมือนใน ภาษาเขมรโบราณ และก็ยังยศต่างๆ ที่แสดงถึงความเป็นกษัตริย์ของสุโขทัยที่มี ร่องรอยของวัฒนธรรมเขมรโบราณในภาษาอยู่ เช่นคำว่า “กัมรเตง” อย่างในบันทึก ของจีนในหยวนสี่อ (เอกสารของจีนในสมัยราชวงศ์หยวน) บอกว่าเสียไม่ได้ส่งทูต กษัตริย์ที่ส่งมาชื่อ “กันมู่ติง” ก็คือ กัมรเตง หรืออย่างคำว่า “พระบาทกัมรเตงอัญ” ซึ่งอันนี้เจอในจารึกของพญาลิไท ในกรณีของจารึกภาษาเขมรที่ชัดเจนในสมัยของ พญาลิไทก็คือ จารึกวัดป่ามะม่วงซึ่งมีร่องรอยภาษาเขมรโบราณตรงนี้อยู่

ศิลาจารึกวัดป่ามะม่วง ภาษาเขมรโบราณ

อย่างเช่น พระนามของพ่อขุนรามคำแหงในจารึกวัดป่ามะม่วงภาษาเขมรระบุไว้ชัดเจนว่า “พระบาทกัมรเตงอัญศรีรามราช” ชื่อเป็นเขมรแต่แท้ที่จริงแล้วก็คือยศที่มีการนำมาใช้ นอกจากนี้ สุโขทัยมีการนำตัวอักษรเขมรโบราณสมัยพระนครมาพัฒนาและกลายมาเป็นรูปแบบที่เราเรียกว่าอักษรขอม ซึ่งจะมีพัฒนาการที่ต่างจากอักษรมูลเขมรในปัจจุบัน แยกเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน เพราะฉะนั้นอักษรขอมก็จะเป็นวิวัฒนาการของกลุ่มอักษรที่รับมาจากอักษรเขมรสมัยพระนครแล้วเรานำมาพัฒนาในประเทศไทยขึ้นมา อย่างในจารึกวัดป่ามะม่วงมีภาษาเขมรชัดเจนมาก เป็นร่องรอยว่าการประกาศของกษัตริย์สุโขทัยที่ประกาศในรัฐสุโขทัย แต่ยังมีการใช้ภาษาเขมรเป็นภาษาหนึ่งซึ่งนำมาใช้ในการประกาศ อันนี้ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าสุโขทัยในเวลานั้นภาษาเขมรมีความสำคัญ แล้วก็แต่งเป็นลักษณะที่เรียกได้ว่าเป็นวรรณกรรมสุโขทัยที่เขียนเป็นภาษาเขมรโบราณ เพราะว่าใช้ภาษาเขมรโบราณในการแต่ง อันนี้คือตัวอย่างและคำแปล

“๑๒๖๙ ศก กุร พระบาทกมร แดงอัญญ ฤ ไทย ราช ด ชา พระเจ้า ด พระบาทกมรแดงอัญญ ศรีราม ราช นำ เสนาพลพยุห โผง อวิ ศรีสขนาไล โมก ปรด ผุดผคง (หฺวฺง) พล จร ด เกรา นา พระวิไสย เนาปญจมี เกด เซษฐ สุกรพาร นุ กาล สุดจ บนทวล ด เสนา โผง... จวล โจ จบ กบ ทวาร ดิง ปรหาร ศตรุ โผง...”	“๑๒๖๙ ศก (ปี) กุณพระบาทกัมร แดงอัญญาไทยราช ผู้เป็นพระราช นัดดาของพระบาทกัมรแดงอัญญ ศรีราม ราช เสด็จนำพลพยุหเสนาทั้งหลาย ออกมาจากเมืองศรีสขนาลัย มารับ ตกแต่งพลโยธา เติมนอกพระวิสัย ณ วันศุกร ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๗ เมื่อ เสด็จมีพระบัญชาให้ไพร่พลทั้งหลาย... เข้าระดมฟันประตูประหารศัตรูทั้งหลาย...”
---	--

เมื่อมาดูร่องรอยในสมัยอยุธยา จะพบร่องรอยตั้งแต่ พุทธศตวรรษที่ 19-20 สิ่งที่น่าสนใจมากก็คือ ดุษฎีสังเวยกล่อมช้างของขุนเทพกวี เพราะว่าเจอร่องรอยหลักฐานทั้งในดุษฎีสังเวยกล่อมช้างเอง รวมทั้งฉบับอื่นๆ ที่บอกว่าแปลมาจาก กัมพูชาภายในบางส่วน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวดุษฎีสังเวยกล่อมช้างแต่เดิมอาจจะแต่งเป็นภาษาเขมรแล้วก็ถูกนำมาแปลเป็นภาษาไทย ซึ่งแน่นอนตรงนี้มันเกี่ยวพันกันเรื่องพิธีกรรมการคล้องช้าง ในปัจจุบันเรามีตำราพระคชกรรม ตำราคชศาสตร์ต่าง ๆ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกัมพูชา เป็นร่องรอยวัฒนธรรม อย่างเช่นหมอ แล้วก็มี สด้า กับ เจวียง ในศัพท์กฎหมายตราสามดวง ก็ยังแยก

เป็นชาย-ขวา แสดงว่าเป็นศัพท์เขมรโบราณ และเป็นไปได้หรือไม่ว่า ในยุคนี้
สังเวกปลอมช้าง ที่มีอยู่ในปัจจุบัน เราจะมีหลายคำที่แปลไม่ได้ เช่น “มน” บางฉบับ
เขียนเป็น “มนตร์” แล้วเราไปแปลว่าเวทมนตร์ ซึ่งไม่ใช่เพราะ “มน” ตัวนั้นแปลว่า
“ซึ่ง” เป็นศัพท์เขมรโบราณ

อีกอันหนึ่งก็คือ ภาพที่นำมาใช้และเรียกกันทุกวันนี้ว่า “ภาพฉมัง” คำ
ว่า “ฉมัง” เป็นเขมร แปลว่า การรบหรือสงคราม ซึ่งเราก็จะเจอภาพในกัมพูชา
เรียกว่า “ภาพพิโนล” แปลว่า ภาพที่ใช้สำหรับการเล่าเรื่อง และรูปแบบคำ
ประพันธ์ที่เก่าแก่มากคือ ภาพโองการดำพิสูทน้ำลุยเพลิง ในสมัยสมเด็จพระ
รามาธิบดีที่ 1 อยู่ในอัยการเบ็ดเสร็จ ซึ่งตรงนี้ก็น่าสนใจมากก็จะมีกรกล่าวถึง
ตรงนี้ ซึ่งก็อาจจะเป็นไปได้ว่าเรารับภาพประเภทนี้มา แล้วก็มาเรียกว่าภาพ
ฉมัง ส่วนใหญ่นิยมเอามาใช้สำหรับแต่งบทที่พูดถึงอย่างรวดเร็วในเรื่องของ
สงครามอะไรต่าง ๆ ก็เป็นไปได้ที่ทำไมเราจึงเรียกว่าฉมัง

นอกจากนี้ เรื่องการเล่นหนังใหญ่ ยกตัวอย่างในสมุทรโฆษคำฉันท์ เราก็
ปฏิเสธไม่ได้ว่าใน สมุทรโฆษฯ ก็มีการระบุชัดเจนว่า “...ให้ฉลุสบกภาพอันตระ
...” ก็คือให้ฉลุหนัง เพราะคำว่า “สบก” ซึ่งเป็นภาษาเขมรแปลว่า “หนัง” ในทุก
วันนี้เขมรก็เรียกว่า สบกธม ซึ่งแปลว่าหนังใหญ่ เพราะ “ธม” แปลว่าใหญ่ และสิ่ง
ที่เห็นได้ชัดอีกสิ่งหนึ่งก็คืออนิรุทธคำฉันท์ เป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันกับภาพสลัก
ที่นครวัด ซึ่งเป็นภาพสลักของกัมพูชาสมัยหลังพระนคร และก็มีเรื่องของ
การชกนาคศึกดำบรรพ์ ซึ่งน่าจะเป็นวิวัฒนาการที่จะกลายเป็นการเล่นโขน ที่ปรากฏใน

พระราชพิธีอินทราภิเษก นอกจากนี้ ยังพบจารึกเขมรโบราณในสมัยสุโขทัย มากมาย อาทิ จารึกแผ่นทองคำในพระสถูปเจดีย์ เขียนเป็นภาษาเขมรโบราณอยู่ในจารึกเหล่านั้น เช่น จารึกพุทธปฏิภาสมเด็จพระครูจุฬามณีศรีสังฆราช (พ.ศ. 1990) จารึกเจ้าเถรพุทธสาคร 1 (พ.ศ. 1959) จารึกเจ้ารัตนโมลีศรีไตรโลกย์ (พ.ศ. 1986) เป็นต้น นอกจากนี้ยังเจอในวรรณคดีอื่นๆ เช่น โคลงกำสรวลสมุทร และโคลง ทวาทศมาส ซึ่งก็เจอภาษาเขมรโบราณปะปนเต็มไปหมด

นั่นก็คือช่วงแรก คือช่วงที่เรามีการซึมซับวัฒนธรรมภาษาและวรรณกรรม มาจากกัมพูชา ซึ่งมันก็จะมาจนถึงสมัยพุทธศตวรรษที่ 20 และสิ่งที่เป็นจุด เปลี่ยนคือประมาณปี พ.ศ.1974 ซึ่งเป็นปีที่เสียเมืองพระนคร หลังจากนั้น วัฒนธรรมกัมพูชาจะเริ่มเป็นลักษณะของฝ่ายรับ มีการย้อนกลับ เพราะว่าหลังจาก นั้นเป็นช่วงที่กัมพูชาย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เมืองศรีสัชนร เมืองพนมเปญ เมือง ละแวก และเมืองอุดงค์ ทำให้จึงเรียกว่าวัฒนธรรมไหลกลับ เพราะว่าในช่วงเวลา นั้นราชสำนักกัมพูชาเกิดความจลาจลวุ่นวายมาก เพราะฉะนั้นพระราชวงศ์ กัมพูชาก็หนีเข้ามาอยู่ในอยุธยา หลังจากนั้นพระราชวงศ์ต่างๆ เหล่านี้ก็กลับเข้าไปครองราชย์ในกัมพูชา และสิ่งที่นำกลับไปด้วยก็คือวัฒนธรรมที่ย้อนกลับคืนไป และก็มีความสัมพันธ์ในด้านอื่นๆ ซึ่งมีความน่าสนใจมาก

ตัวอย่างเช่น “จารึกพนมกุเลน” ก็จะมีจารึกของสมเด็จพระราชมุนี พระภิกษุจากอยุธยาได้เดินทางเข้าไปยังเมืองพระนครและได้ปฏิสังขรณ์ พระพุทธรูปต่างๆ ภายในนครวัด พนมบาเค็ง รวมทั้งพระธม พนมกุเลน และได้ใช้

จารึกข้อความเป็นอักษรขอม ภาษาไทยอยุธยา ซึ่งตรงนี้เห็นได้ชัดว่าภาษาและวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันในเวลานั้น พระอยุธยาได้เข้าไปและก็ได้คิดไม่ได้มองในเรื่องว่าของนี้เป็นของใคร แต่มองว่าเป็นสิ่งสำคัญทางศาสนา เป็นสัญลักษณ์ของพระพุทธศาสนา เพราะฉะนั้นจึงทะนุบำรุงและสร้างจารึกของสมเด็จพระราชมนูญยังมีอยู่หลายที่ เช่น ที่พนมบาแก้ง และยังมีการพูดถึงนครวัดเรียกว่า พระเชตุพน หรือพระเชตุไพร ซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานญี่ปุ่นที่ได้มาเขียนแผนที่กลับไป และได้เรียกนครวัด ว่า “พระเชตุพน” ด้วย

นอกจากนั้น มีเรื่องที่น่าสนใจ เช่นเรื่องรามเกียรติ์ หรือเรียมเกรดี แยกได้เป็น 2 ส่วนเพราะว่า นักวิชาการกัมพูชาจะเอามาต่อกัน บอกว่ามีผู้ที่ 1-10 กับผู้ที่ 75-80 และก็บอกว่าตรงกลางหายไป คงไม่ต้องเฉลยว่าหายไปเพราะเหตุใดในความเป็นจริงได้มีการศึกษาเปรียบเทียบตรงนี้แล้ว พบว่าที่จริงแล้วไม่ใช่หายไปไหน แต่เป็นเพราะว่าผู้ที่ 1-10 เป็นท่อนแรกที่เอาไว้สำหรับเล่นหนัง มีบทพากย์ มีเพลงประกอบซึ่งน่าจะแต่งในสมัยอยุธยา และก็มีเพลงหนึ่งที่น่าสนใจคือเพลง “สำนารเสียม” ซึ่งหมายถึง “เพลงสยาม” โดยคำว่า “สำนาร” แปลว่า เพลง และคำว่า “เสียม” แปลว่า สยาม หมายถึงว่า ในยุคนั้นมีการแต่งเรื่องรามเกียรติ์หรือเรียมเกรดีขึ้นมา แต่ว่าก็มีเรื่องของเพลงสยามเข้ามาปน ทำนองเพลงที่เล่นกันอยู่ในยุคนั้นสรุปว่าไม่ต่างอะไรจากสมัยอยุธยาหรือของไทย ที่ในเพลงไทยเดิมก็จะมีเพลงที่เราเรียกทำนองเพลงว่า “เพลงเขมร” “เพลงลาว” “เพลงญวน” ซึ่งอันนี้ก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจในช่วงสมัยอยุธยาตอนปลาย

แต่สิ่งที่เข้มข้นกว่าคือ สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมากในทางด้านวรรณคดีไทยกับวรรณคดีเขมร เพราะในช่วงนี้ตั้งแต่ พ.ศ. 2325-2447 เอาถึงปีที่สมเด็จพระนโรดมบรมราม เทวาวตารทิวังคต 3-4 องค์นี้จะมีผลสำคัญมาก เพราะกษัตริย์หลายองค์ในช่วงนี้เกี่ยวพันกับไทยเป็นอย่างมาก เช่น พระองค์เอง พระองค์ด้วง พระองค์ราชาวดี พระองค์ศรีสวัสดิ์ เพราะสุดท้ายได้กลับไปครองราชย์ในกัมพูชา และทั้ง 4 องค์เคยอยู่กรุงเทพฯ ยกตัวอย่างเช่น สมเด็จพระองค์เอง เคยได้มาอยู่ในสมัยรัชกาลที่ 1 และบวชที่วัดพระแก้ว จำพรรษาที่วัดสมอราย พระองค์ด้วงไม่พบหลักฐาน แต่พระองค์ราชาวดีบวชที่วัดพระแก้ว แต่จำพรรษาที่วัดบวรนิเวศเช่นเดียวกับพระองค์ศรีสวัสดิ์ สิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าสนใจเพราะสมเด็จพระนโรดมพระยาดำรงราชานุภาพเองก็เคยทรงเล่าในนิราศนครวัด ว่าพระองค์ราชาวดีหรือสมเด็จพระนโรดมเกิดเมืองไทยและก็อยู่เมืองไทยนานจนตรัสภาษาเขมรไม่ชัด พอกลับไปครองราชย์ในกัมพูชาต้องใช้ภาษาไทยเป็นภาษาพระราชสำนักในเวลานั้น สิ่งนี้เป็นกระแสรายอนกลับที่รุนแรงมาก ซึ่งเป็นประเด็นที่น่าสนใจเพราะว่าในท้ายที่สุดพอไปดูในวรรณคดีต่างๆ ของกัมพูชาในยุคสมเด็จพระนโรดมจะเจอเรื่องราวต่างๆ เหล่านี้ จะเปรียบเทียบให้อู่นหนึ่งก็คือพระที่นั่ง อมรินทร์วิจิตรกับพระที่นั่งเทวาวินิจฉัย หลังเก่า หน้าตาจะเหมือนกัน จะเห็นว่าหลังคามีสันลดอะไรต่างๆ ที่เหมือนกัน (หลังเก่านี้จะไม่เห็นแล้วเพราะว่าฝรั่งเศสได้รื้อไปแล้ว และสร้างใหม่ให้ในสมัยรัชกาลพระเจ้าศรีสวัสดิ์)

พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย

พระที่นั่งเทวาวินิจฉัยหลังเก่า

ความสัมพันธ์ในช่วงนี้สามารถจำแนกได้หลายอย่าง อย่างแรกในเรื่องของรูปแบบคำประพันธ์ มีอยู่รูปแบบหนึ่งที่กัมพูชาไม่เคยมี แต่เพิ่งจะมีในยุคนี้ก็คือคำประพันธ์ที่เรียกว่า “บทเปี้ยะกั” หรือบทพากย์ โดยเฉพาะบทพากย์ตั้งแต่คำ 6 คำ 7 คำ 8 คำ 9 คำ 10 คำ 11 ไม่มีในวรรณกรรมเขมรก่อนหน้านั้น มีแต่คำ 4 คือเป็นกาพย์ โดยคำว่า “เปี้ยะ” แปลว่า “คำ” ซึ่งเราก็มักเรียกว่า กลอนตามจำนวนคำ ก็คือ ในกัมพูชา มีการแยกชัดเจนว่าเป็นกลอน 6 กลอน 8 กลอน 9 กลอน 10 กลอน 11 และก็ใช้ในรูปแบบการประพันธ์ที่ต่างกัน เช่น กลอน 6 มักใช้กับการแต่งบทละคร ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อไร หลักฐานที่เราเจอนั้นมีอยู่ 2 ที่ เกี่ยวกับบองค์ด้วงทั้งคู่ โดยองค์ด้วงก็มาอยู่กรุงเทพในสมัยรัชกาลที่ 2 ประมาณปี พ.ศ. 2455 แล้วพอปี พ.ศ. 2358 ก็แต่งเรื่องกาพย์กำพูชาขึ้นมา แล้วก็มีความประพันธ์ที่เรียกว่าบทพากย์ 9 และมีกวีอีกท่านหนึ่ง ชื่อออกญาพระคลัง แต่งเรื่องพระสมุทรแต่งมาเป็น

ภาพยก่อน นำไปถวายองค์ด้วง แต่องค์ด้วงไม่ชอบจึงให้กลับไปแก้มาเป็นกลอน
แล้วจึงนำไปถวายใหม่

สมเด็จพระศรีสุริเยศรามา (พระองค์ด้วง) พระราชนิพนธ์ “บทพากย์ ๙”

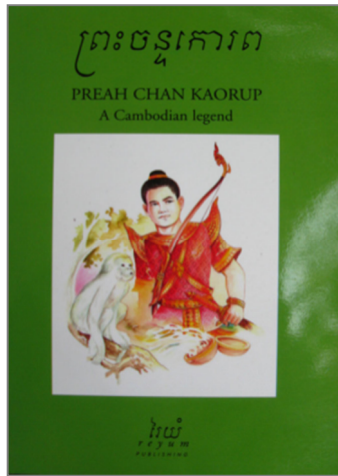
โอสมลาญ อญรฤก ญกมินลัก แสนชาทุกข มุขชาเทียบ เหยียบมรณา ทุรารฤก นีกรลง หูรเนตรา สุเมทวา ช่วยชีวิต คิตปฺรณี เรวีเมฏจเค ลวจานปฺราณ ไถลวรมิตร มาสมกมุฏิต มิตรมกมุฏวล มุลเมตรี เทาะเคกาบ สุลาบ่งเท สุลวานสุรี บฏีชีวิต ฌฎาจชีวี มินสฎายเพียฯ	ไอยอตรักจันทรฤกถึงนอนบ่หลับ แสนเป็นทุกข์หน่านับจวนจะมรณา ทนคิดถึงนีกรล่งห้วงเนตรา ขอเทวาช่วยชีวิตคิตปฺราณี ทำไฉนเขาได้ลักปฺราณยอวรมิตร มาสมาชิตมิตรมาทางมูลไมตรี แม้เขาพ้นตายไปเสียจึงได้ศรี แลกชีวิตเผด็จชีวีไม่เสียตายเลยฯ
--	---

แต่กลอนกัมพูชาจะมีลักษณะต่างกับของไทยบ้าง เพราะจะมีปัญหาเรื่อง
ของสัมผัสสระ เสียงพยัญชนะของเค้าแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มเสียง “อ” กับ “โ” พอ
ประสมสระแล้วเสียงจะแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหากรณีที่แต่งเพื่อให้สัมผัส
สระ แต่กระนั้นก็ตามสิ่งสำคัญที่น่าสนใจก็คือ กัมพูชาก็มีกลบท ก็คือบทเบ้าเยก
นำไปแต่งเป็นกลบท และกลบทก็ชัดเจนว่ามีสัมพันธ์กับไทย เช่น มีชื่อว่า บทอก
สรลวน ก็คือ กลบทอักษรลวน บางบทก็มีชื่อแตกต่างกันไป เช่น บทสิงโตหเลงกนุทย

คือบทสิงโตเล่นหาง บางบทแปลไปจากวัดพระเชตุพน ซึ่งตรงนี้น่าสนใจมาก เช่น กลบทพกาณูกรีก “ผกา” แปลว่า ดอกไม้ “ณูก” แปลว่า “ดอกบัว” รวมแปลว่า ดอกบัวบานกลีบ

นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ในทางวรรณคดีศาสนา โดยมีปฐมสมโพธิกถา ที่แปลไปแต่ไม่มีหลักฐานชัดเจน เพราะปฐมสมโพธิกถาหรือปฐมสมโพธิ์ ว่ามีฉบับ แปลไปโดย พระมหานาค อาจารย์สน แปลที่เมืองพระตะบอง และแปลจากสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส ในสมัยพระยาศุภอักษรธรรม ต่อมาคือ เจ้าพระยาอภัยภูเบศร (ชุ่ม อภัยวงศ์) แปลไปเป็นภาษาเขมร และมีไตรภูมิพระร่วง ไตรภูมิฉบับองค์ต่างได้ระบุชัดเจนในบานแพนก “ว่าโปรดให้พระสงฆ์ หรือราชบัณฑิตแปลจากไตรภูมิสยาม” ก็คือไตรภูมิสยาม เมื่อ พ.ศ. 2396 และก็มี มหาชาติคำเขมรก็เป็นเทศน์มหาชาติ ซึ่งจะมีลักษณะการแต่งเป็นคำราย เป็น คำประพันธ์ที่คล้ายกัน

นอกจากนั้น มีความสัมพันธ์ในด้านวรรณคดีกลอนสวด-กลอนอ่าน จะมี เรื่องอาทิ เรื่องกาก็ เรื่องดาวเรือง เรื่องพระอภัยมณี เรื่องลักษณวงศ์ เรื่องจันทโครพ เรื่องสรรพสิทธิ์ เรื่องหงส์ยนต์ เรื่องเงรแก้ว เป็นฉบับที่นำมาแปลเป็นภาษาเขมร

จันทโครพ

ฉบับภาษาเขมร

ความสัมพันธ์ในด้านวรรณคดีการแสดง ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทั้งในด้านตัวบทวรรณคดี ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งตัวเพลง ก็คือ ดุริยางคศิลป์ เชิงของนาฏศิลป์ และเรื่องวรรณศิลป์ เพราะว่าต้องไปพร้อมๆ กัน กัมพูชามีบทละครประเภทหนึ่งเรียกว่า “ละครพระราชทรัพย์” ซึ่งได้ถูกละทิ้งจากกรุงเทพฯ ไป มีการแปลบทละคร พร้อมทั้งมีเพลงหน้าพาทย์กำกับไปด้วย ซึ่งแน่นอนจะต้องไปทั้งระบบ ไม่ได้แปลไปแค่ตัวบท แต่เข้าไปทั้งระบบของกระบวนการแสดง ซึ่งเราพบในเรื่องรามเกียรติ์เขมรภาคหลัง (ผูกที่ 75-80) ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างรามเกียรติ์เขมร และ รามเกียรติ์ไทย ดังตัวอย่าง

รามเกียรติ์ รัชกาลที่ 1

รามเกียรติ์เขมรภาค 2

คำแปล

เมื่อนั้น
พระหริวงศ์ทรงสวัสดิ์ศรีมี
ไสยาสน์เหนืออาสน์รูจี
กับองค์เทวีสีดา

กาลเอียกาลเนาะ
พระนารายณ์รุ่งเรืองฤทธิ์
แสงวงแสงจผุทำเลืแทนที่
แนบนิ่งนางนาฏสีดา

เมื่อเอยเมื่อนั้น
พระนารายณ์รุ่งเรืองฤทธิ์
แสดงเสด็จผมเลอแทนที่
แนบกับนางนาถสีดา

ฉะนั้น ตรงนี้เป็นสิ่งที่ยืนยันชัดเจนว่า รามเกียรติ์ของกัมพูชานั้นมีสอง
ส่วนและแต่งไม่พร้อมกัน ส่วนแรกแต่งเมื่อสมัยที่ร่วมสมัยกับอยุธยา และอีกส่วน
หนึ่งแต่งเมื่อร่วมสมัยกับกรุงรัตนโกสินทร์แล้วเพราะแปลจากรามเกียรติ์ในรัชกาล
ที่ 1 อีกเรื่องหนึ่งก็คือเรื่อง “อิเหนาคำเขมร” ซึ่งก็จะมีลักษณะที่คล้ายกัน ดัง
ตัวอย่าง

อิเหนา รัชกาลที่ 2

บทละครเรื่องอิเหนาคำเขมร

คำแปล

เมื่อนั้น
ระตูประมอดันเกษมศานต์
เสนาหาอุณากรรณกุมาร
เปรียบปานดวงนัยนา

กาลเนาะ
ระตูประมอดันทรงศักดิ์ดา
เสดจมานพระไทยสนาลแสนหา
ดูจดวงหไทยาพีกระษัตริกระษาน

เมื่อนั้น
ระตูประมอดันทรงศักดิ์ดา
เสด็จมีพระทัยสนาลแสนหา
ดูจดวงหทัยาสองกษัตริย์กษานต์

บทละครเรื่องอิเหนาคำเขมร มีสิ่งที่ยืนยันความสัมพันธ์ที่ชัดเจนมากก็คือ
การแต่งกายของตัวละคร คือมีเครื่องแต่งกายที่คนไทยรู้จักกันดีคือ “ปันจูเหรีจ”

หรือเครื่องประดับศีรษะ มาจากชวานำมาแทนผ้าโพกศีรษะของแขก ซึ่งไทยเรา
รับมาในลักษณะนั้นและนำมาประดิษฐ์ในรัชกาลที่ 2 หลังจากนั้นก็แพร่ไปยังละคร
เรื่องอื่นๆ ในยุคนั้น และจากนั้นก็เข้าไปกัมพูชาก็ไปเกิดเครื่องประดับเรียกว่า
“ปญฺจระฮ์” ซึ่งก็มาจากปญฺจเหรีจของไทย และคำว่าปญฺจเหรีจนั้นก็มาจากภาษา
ชวาอีกทีหนึ่ง สิ่งนี้จึงเป็นสิ่งยืนยันความสัมพันธ์ที่ชัดเจน

ความสัมพันธ์ที่ยาวนานระหว่างไทยกับกัมพูชา มีหลักฐานที่สำคัญตั้งแต่
พุทธศตวรรษที่ 16 แต่ในช่วงแรก ความสัมพันธ์ได้รับอิทธิพลมาจากการที่เรารับ
วัฒนธรรมกัมพูชา ในด้านภาษาและวรรณกรรมก่อน และหลังจากนั้นตั้งแต่พุทธ-
ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นไปจนถึงพุทธศตวรรษที่ 23 ก็จะมีวัฒนธรรมย้อนกลับ แล้ว
ก็ชัดเจนมากที่สุดในช่วงพุทธศตวรรษที่ 23-24 และอาจจะเลยไปถึง 25 กล่าวคือ
มีความสัมพันธ์ทั้งในเรื่องของรูปแบบคำประพันธ์ มีความสัมพันธ์ทั้งในด้านของ
บทพากย์ มีความสัมพันธ์ในทางวรรณคดีศาสนา มีการแปลไตรภูมิพระร่วง ไตร-
ภูมิฉบับพระองค์ด้วง มีความสัมพันธ์ในด้านวรรณคดีกลอนสวด-กลอนอ่าน และมึ
ความความสัมพันธ์ด้านวรรณคดีการแสดง เพราะฉะนั้น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็เป็น
ภาพรวมทั้งหมดแบบสังเขปของความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับกัมพูชาในด้าน
วรรณกรรม

ประวัติ

อาจารย์วัชรินทร์ ยงศิริ

ประวัติการศึกษา

ศิลปศาสตรบัณฑิต (ประวัติศาสตร์)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (พ.ศ. 2516)

รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พ.ศ. 2524)

ประวัติการทำงาน

เริ่มรับราชการ: เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2532

ก่อนเกษียณอายุราชการดำรงตำแหน่ง: ผู้อำนวยการศูนย์แม่โขงศึกษา และ

นักวิจัยชำนาญการพิเศษ

อาจารย์และผู้บรรยายพิเศษ

- อาจารย์ประจำหลักสูตรสหสาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ผู้บรรยายพิเศษในสถาบันต่างๆ อาทิ

○ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

○ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

○ วิทยาลัยการทัพอากาศ

○ สถาบันจิตวิทยาความมั่นคง ฯลฯ

ผลงานทางวิชาการ

- ผู้เขียนบทความ “ประเทศกัมพูชา” ในวารสารเอเชียรายปี สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- โครงการวิจัย การศึกษาความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเสพติดในประเทศไทย พม่า ลาว จีน กัมพูชาและเวียดนาม (พ.ศ. 2541)

- “ปัญหากัมพูชาต่ออาเซียนใหม่” ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ บก., อาเซียนใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

- “ประชาธิปไตยแบบกัมพูชา” ใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ บก., เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กระบวนการเป็นประชาธิปไตยและการเมืองสมัยใหม่. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

- “สิ่งท้าทายอาเซียนในสหัสวรรษใหม่: กรณีศึกษากัมพูชา” ใน สุริชัย หวันแก้ว และอุกฤษฏ์ ปัทมานันท์ บก., *อาเซียนในสหัสวรรษใหม่ (ASEAN IN THE NEW MILLENNIUM)*. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

- “ยุทธศาสตร์ของไทยต่อการยกระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศกัมพูชา” ใน “โครงการวิจัย ยุทธศาสตร์ของไทยต่อการยกระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศในเอเชีย โดยอาศัยปัจจัยทางเศรษฐกิจ กฎหมายระหว่างประเทศ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม” (2546)

- การค้าชายแดนไทยกับกัมพูชา: ปัญหาที่ประสบในปัจจุบันและแนวทางแก้ไขในอนาคต. กรุงเทพฯ: หน่วยปฏิบัติการวิจัยแม่โขงศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547. (ได้รับรางวัล “ผลงานวิจัยดี” ของกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปี พ.ศ. 2547)

- “การเมือง เศรษฐกิจและการต่างประเทศของกัมพูชา หลังวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2540-2550)” ใน สีดา สอนศรี, หัวหน้าโครงการ, *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมือง เศรษฐกิจและการต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ (พ.ศ. 2540-2550)*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

- “ภาพความขัดแย้งทางการเมืองไทยในทัศนะของสื่อกัมพูชา” ใน โครงการวิจัยภาพความขัดแย้งทางการเมืองไทยในทัศนะของสื่อเอเชีย: ศึกษากรณีพม่า จีน เวียดนาม และกัมพูชา (2552)

- โครงการศึกษาผลกระทบและผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการที่ได้รับ
ความช่วยเหลือจาก สปป. โครงการปรับปรุงและลาดยางผิวจราจรเส้นทางตราด/
เกาะกง-สเรอียมเปิล (R48)” (2553)
- โครงการวิจัยการพัฒนาอุตสาหกรรมเอทานอล และไบโอดีเซลร่วม
ระหว่างไทยกับประเทศกัมพูชา ในฐานะพลังงานทางเลือกของภูมิภาค (2554)

